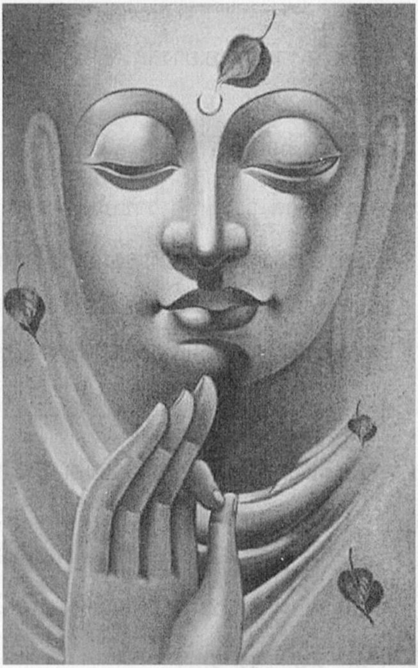

พุทธภาษิต

ในพระธรรมบท

พุทธภาษิต ในพระธรรมบท

พุทธภาษิต
ในธรรมบท

มอบแด่ ....

สัพพทานัง ธัมมทานัง ชินาติ

การให้ธรรมะเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

พุทธภาษิต
ในธรรมบท

จัดทำโดย	: วัดป่าศรีสุราษฎร์ อ.ยางสีสุราช จ.มหาสารคาม
พิมพ์ครั้งแรก	: ตุลาคม ๒๕๕๘
จำนวน	: ๔,๐๐๐ เล่ม
ขอขอบคุณ	: อ.เสถียรพงศ์ วรรณปก ราชบัณฑิตสาขาศาสนศาสตร์
รวบรวมข้อมูล	: พระครูบวรธรรมคุณ (ฉัตรอุดม ฉินฺนาลโย) จต.ชท.
พิสูจน์อักษร	: พระครูบวรธรรมคุณ พระมหาปรีชา ฐิตพโล
	: อ.ประภากร คุตไชยกุล นพ.สถาพร คุณธรรม
ออกแบบ	: ชฎาบุญ บุญสิริวรรณ
คณะทำงาน	: คุณประเดิม นิลศิริ คุณประณีต ประสาระเอ
	อ.สุนทรา ชัยพิพัฒน์ อ.อุทัยทิพย์ ครองสนั่น
	อ.อัจฉรี จันจ่าย อ.อดุลย์ เกษไทยสงค์
	คุณสิรินาถ วงษ์ประยูร คุณณัฐธพงษ์ นิลศิริ
	คุณรุ่งอรุณ สุพรรณสิงห์
	ชมรมจริยธรรม โรงพยาบาลยางสีสุราช
ที่มาภาพปก	: facebook พุทธา นุสสติ
พิมพ์ที่	: หจก.แคนนา กราฟฟิค (กรุงเทพฯ)
โทร	: 087-855-5669, 088-098-5990

ป ร า ร ภ ธ ร ร ม

"พุทธภาษิต" เป็นธรรมจากพระโอษฐ์แห่งองค์พระศาสดา เป็นน้ำทิพย์อมฤตธรรมคอยชโลมใจพุทธศาสนิกชนผู้ใฝ่ธรรม ให้ดื่มด่ำกับธรรมรสอันวิเศษ เมื่อได้อ่าน ได้รับรู้ รับทราบความหมาย นำไปประพฤติปฏิบัติก็เกิดเป็นปิติความชุ่มเย็น อิ่มเอิบเบิกบานในดวงจิต มีกำลังใจกระทำความพากเพียรในการใฝ่หาแสวงธรรมไปสู่การหลุดพ้น (วิมุตฺติ) เหมาะสมควรแก่ธรรมที่ว่า **"ธมฺมานุธมฺ ปฏิปนฺโน โหติ"** ผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ได้ชื่อว่าผู้เคารพธรรม และบูชาธรรมนั้น

ขอธรรมรสทั้งหลาย จงปิติซาบซ่านในดวงจิตดวงใจของสัตวโลกทั้งหลาย ประกอบไปด้วยพระเมตตาแห่งพระพุทธองค์ ทรงนำแสงสว่างคือปัญญาให้มีดวงตาเห็นธรรม ก้าวข้ามพ้นจากทะเลทุกข์ ไม่ท่องเที่ยวในสังสารวัฏอีกต่อไป

ขอพระสัทธรรมเจริญตั้งอยู่ตลอดจิรกาล

พระครูบวรธรรมมงคล

๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

คำนำ

พุทธภาษิต จากเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในคำสอนเป็นเนื้อความสั้นๆ ที่ทรงคุณค่า ให้ข้อคิด ข้อเตือนใจ ให้ผู้ที่ได้ศึกษาแล้ว มีความรู้ความเข้าใจ และยึดถือเป็นหลักธรรมประจำใจ เพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ ในแนวทางที่ถูกที่ควรตรงทางอันจะนำไปสู่ความสุข ความเจริญงอกงามในชีวิตของตน แล้วยังเป็นการเสริมสร้างสันติสุข ในสังคมโลกอีกด้วย

หนังสือ**พุทธภาษิตในพระธรรมบท** เล่มนี้ ได้มีดำริจากพระครูบวรธรรมคุณ (ฉัตรอุดม ฉินฺนาลโย) เจ้าอาวาสวัดป่าศรีสุราษฎร์ ผู้รวบรวมข้อมูล ได้มอบหมายให้คณะจัดทำดำเนินการจัดพิมพ์เป็น ๓ ภาษา อันได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้ใฝ่ธรรมในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาและเป็นแนวทางปฏิบัติให้ประจักษ์แจ้งแก่ตนเอง

หนังสือพุทธภาษิตเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างมากต่อพุทธศาสนิกชน ได้จัดทำขึ้นเพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการกฐินานุสรณ์ ในปี ๒๕๕๘ หากผู้ใดใฝ่ธรรม ได้ยึดเอาความรู้จากพุทธภาษิตเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เชื่อมั่นว่าจะบังเกิดผลเป็นความก้าวหน้าอาจมากน้อยแตกต่างกันไปตามนิสัย วาสนาและความเพียรของแต่ละบุคคล

หนังสือพุทธภาษิตเล่มนี้เกิดขึ้นและสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความร่วมมือและแรงใจจากผู้เสียสละหลายท่าน เชื่อว่าอำนาจบุญกุศลคงประดิษฐานและประจักษ์แจ้งอยู่ในหัวใจที่เปี่ยมล้นไปด้วยศรัทธาแล้วนั้น ขอกราบขอบพระคุณและอนุโมทนาในดวงจิตอันเป็นกุศลทุกดวง

คณะผู้จัดทำ
ศิษยานุศิษย์ วัดป่าศรีสุราษฎร์
๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

สารญฺจ สารโต ญตฺวา
อาสารญฺจ อสารโต
เต สารํ อธิคจฺฉนฺติ
สมฺมาสงฺกปฺปโคจรา ฯ

ผู้ที่เข้าใจสิ่งที่เป็นสาระ ว่าเป็นสาระ
และสิ่งที่ไร้สาระว่าไร้สาระ
มีความคิดเห็นชอบ
ย่อมประสบสิ่งที่เป็นสาระ

Knowing the essential as the essential,
And the unessential as the unessential,
They who feed on right thoughts as such
Achieve the essential.

ยถา อคารํ ทุจฺฉนฺนํ
วุฏฺฐิ สมติวิชฺฌติ
เอวํ อภาวิตํ จิตฺตํ
ราโค สมติวิชฺฌติ ฯ

เรือนที่มุงไม่เรียบร้อย
ฝนย่อมไหลย้อยเข้าได้
ใจที่ไม่อบรมฝึกหัด
ราคะกำหนัดย่อมครอบงำ

Even as rain into an ill-thatched house,
Even so lust penetrates an undeveloped mind.

อปฺปมฺปิ เจ สํหิตํ ภาสมาโน
ธมฺมสฺส โหติ อนุธมฺมจารี
ราคญฺจ โทสญฺจ ปหาย โมหํ
สมฺมปฺปชาโน สุวิมุตฺตจิตฺโต
อนุปาทิยาโน อิธ วา หุรํ วา
ส ภาควา สามญฺญสฺส โหติ ฯ

ถึงจะท่องจำตำราได้น้อย
แต่ประพฤติชอบธรรม
ละราคะ โทสะ และโมหะได้
รู้แจ้งเห็นจริง มีจิตหลุดพ้น
ไม่ยึดมั่น ถือมั่น ทั้งปัจจุบันและอนาคต
เขาย่อมได้รับผลที่พึงได้จากการบวช

Though little he recites the Sacred Texts,
But puts the precepts into practice,
Forsaking lust, hatred and delusion,
With rigth knowledge, with mind well freed,
Cling to nothing here or hereafter,
He has a share in religious life

อนิกฺกสาโว กาสาวํ
โย วตฺถํ ปริทเหสฺสติ
อเปโต ทมสจฺเจน
น โส กาสาวมรหติ ฯ

คนที่กิเลสครอบงำใจ
ไร้การบังคับตนเองและไร้สัตย์
ถึงจะครองผ้ากาสาวพัสตร์
ก็หาคู่ควรไม่

whosoever, not freed from defilements,
Without self-control and truthfulness,
Should put on the yellow robe- He is not
worthy of it.

อปฺปมาโท อมตํ ปทํ
ปมาโท มจฺจุโน ปทํ
อปฺปมตฺตา น มียนฺติ
เย ปมตฺตา ยถา มตา ฯ

ความไม่ประมาท เป็นทางอมตะ
ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย
ผู้ไม่ประมาท ไม่มีวันตาย
ผู้ประมาท ถึงมีชีวิตอยู่ก็เหมือนคนตายแล้ว

Heedfulness is the way to the Deathless;
Heedlessness is the way to death.
The heedful do not die;
The heedless are like unto the dead.

เอตํ วิเสสโต ญตฺวา
อปฺปมาทมฺหิ ปณฺฑิตา
อปฺปมาเท ปโมทนฺติ
อริยานํ โคจเร รตา ฯ

บัณฑิตรู้ข้อแตกต่าง
ระหว่างความประมาทกับความไม่ประมาท
จึงยินดีในความไม่ประมาท
อันเป็นแนวทางของพระอริยะ

Realzing this distinction,
The wise rejoice in heedfulness,
Which is the way of the Noble.

มา ปมาทมนุยุญฺเชถ
มา กามรติสนฺถวํ
อปฺปมตฺโต หิ ฌายนฺโต
ปปฺโปติ วิปุลํ สุขํ ฯ

พวกเธออย่ามัวประมาท
อย่ามัวเอาแต่สนุกยินดีในกามคุณอยู่เลย
ผู้ไม่ประมาท เพ่งพินิจตามความเป็นจริงเท่านั้น
จึงจะบรรลุถึงความสุขอันไพบูลย์ได้

Devote not yourselves to negligence;
Have no intimacy with sensuous delights.
The vigilant, meditative person
Attains sublime bliss.

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ
ปมาเท ภยทสฺสิ วา
สญฺโญชนํ อณุํ ถูลํ
ฑหํ อคฺคีว คจฺฉติ ฯ

ภิกษุผู้ยินดีในความไม่ประมาท
เห็นภัยในความประมาท
ย่อมเผากิเลสเครื่องผูกมัดได้
เหมือนไฟเผาเชื้อทุกชนิด

The bhikkhu who delights in earnesstness
And discerns dangers in negligence,
Advances, consuming all fetters,
Like fire burning fuel, both small and great.

อปฺปมาทรโต ภิกฺขุ
ปมาเท ภยทสฺสิ วา
อภพฺโพ ปริหานาย
นิพฺพานสฺเสว สนฺติเก ฯ

ภิกษุผู้ไม่ประมาท
เห็นภัยในความประมาท
ไม่มีทางเสื่อม
ย่อมอยู่ใกล้นิพพานเป็นแน่แท้

The bhikkhu who delights in earnestness,
And discerns dangers in negligence,
Is not lisble to fall away;
He is certainly in the presence of Nibbana.

วาริโชว ถเล ขิตฺโต
โอกโมกต อุพฺภโต
ปริผนฺทติทํ จิตฺตํ
มารเธยฺยํ ปหาตเว ฯ

มัสยาถูกเขาจับโยนไปบนบก ย่อมดิ้นรน
เพื่อจะกลับไปยังแหล่งน้ำที่เคยอาศัย
จิตใจเราก็เช่นเดียวกัน ดิ้นรนไปหากามคุณ
เพราะฉะนั้น จึงควรละเว้นกามคุณเสีย

Like a fish drawn its watery abode
And thrown upon land,
Even so does the mind flutter,
Hence should the realm of passions be shunned.

ทุนฺนิคฺคหสฺส ลหุโน
ยตฺถกามนิปาติโน
จิตฺตสฺส ทมโถ สาธุ
จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ ฯ

จิตควบคุมยาก เปลี่ยนแปลงเร็ว
ใฝ่ในอารมณ์ตามที่ใคร่
ฝึกจิตเช่นนั้นได้เป็นการดี
เพราะจิตที่ฝึกดีแล้ว นำความสุขมาให้

Good is it to control the mind
Which is hard to check and swift
And flits wherever it desires.
A subdued mind is conducive to happiness.

ทูรงฺคมํ เอกจรํ
อสรีรํ คุหาสยํ
เย จิตฺตํ สญฺญเมสฺสนฺติ
โมกฺขนฺติ มารพนฺธนา ฯ

จิตท่องเที่ยวไปไกล เที่ยวไปดวงเดียว
ไม่มีรูปร่าง อาศัยอยู่ในร่างกายนี้
ใครควบคุมจิตนี้ได้
ย่อมพ้นจากบ่วงมาร

Faring afar, solitary, incorporeal
Lying in the body, is the mind.
Those who subdue it are freed
From the bond od Mara.

อจิรํ วตยํ กาโย
ปฐวึ อธิเสสฺสติ
ฉุฑฺโฑ อเปตวิญฺญาโณ
นิรตฺถํว กลิงฺครํ ฯ

อีกไม่นานร่างกายนี้
จักปราศจากวิญญาณ
ถูกทอดทิ้ง ทับถมแผ่นดิน
เหมือนท่อนไม้อันหาประโยชน์มิได้

Soon, alas! will this body lie
Upon the ground, unheeded,
Devoid of consciousness,
Even as useless log.

ทิโส ทิสํ ยนฺตํ กยิรา
เวรี วา ปน เวรินํ
มิจฺฉาปณิหิตํ จิตฺตํ
ปาปิโย น ตโต กเร ฯ

จิตที่ฝึกฝนผิดทาง
ย่อมทำความเสียหายได้
ยิ่งกว่าศัตรูทำต่อศัตรู
หรือคนจองเวรทำต่อคนจองเวร

Whatever harm a foe may do to a foe,
Or a hater to a hater,
An ill-directed mind
Can harm one even more.

ปุปฺผานิ เหว ปจินนฺตํ
พฺยาสตฺตมนสํ นรํ
อติตฺตํเยว กาเมสุ
อนฺตโก กุรุเต วสํ ฯ

ผู้ที่มัวเก็บดอกไม้ (กามคุณ) เพลินอยู่
มีจิตใจข้องอยู่แต่ในกามคุณไม่รู้จักอิ่ม
มักตกอยู่ในอำนาจมฤตยู

He who gathers flowers of sensual pleasures,
Whose mind is distracted
And who is insatiate in desire-
Him death brings under its sway.

น ปุปฺผคนฺโธ ปฏิวาตเมติ
น จนฺทนํ ตครมลฺลิกา วา
สตญฺจ คนฺโธ ปฏิวาตเมติ
สพฺพา ทิสา สปฺปุริโส ปวายติ ฯ

กลิ่นบุปผชาติ ก็หอมทวนลมไม่ได้
กลิ่นจันทน์ กฤษณา หรือดอกมะลิ
ก็หอมทวนลมไม่ได้
แต่กลิ่นสัตบุรุษ หอมทวนลมได้
สัตบุรุษ ย่อมหอมฟุ้งขจรไปทั่วทุกทิศ

The perfume of flower blows not againts the wind,
Nor does the fragrance of sandal-wood, Tagara and jasmine,
But the fragrance of the virtuous blows against the wind
The virtuous man pervades all directions.

จนฺทนํ ตครํ วาปิ
อุปฺปลํ อถ วสฺสิกี
เอเตสํ คนฺธชาตานํ
สีลคนฺโธ อนุตฺตโร ฯ

กลิ่นศีล หอมยิ่งกว่า
ของหอมเหล่านี้ คือ
จันทน์ กฤษณา
ดอกอุบล และ กะลำพัก

Sandal -wood, Tagara,
lotus and wild jasmine-
Of all these kinds of fragrance,
The fragrance of virtue is by far the best.

ทีฆา ชาครโต รตฺติ
ทีฆํ สนฺตสฺส โยชนํ
ทีโฆ พาลาน สํสาโร
สทฺธมฺมํ อวิชานตํ ฯ

ราตรีนาน สำหรับคนนอนไม่หลับ
ระยะทางโยชน์หนึ่งไกล สำหรับผู้ล้าแล้ว
สังสารวัฏยาวนาน สำหรับคนพาล
ผู้ไม่รู้แจ้งพระสัทธรรม

Long is the night to the wakeful,
Long is the Yojana to the weary,
Long is Samsara to the foolish
Who know not the true doctrine.

ยาวชีวมฺปิ เจ พาโล
ปณฺฑิตํ ปยิรุปาสติ
น โส ธมฺมํ วิชานาติ
ทพฺพิ สูปรสํ ยถา ฯ

ถึงจะอยู่ใกล้บัณฑิต
เป็นเวลานานชั่วชีวิต
คนโง่ก็หารู้พระธรรมไม่
เหมือนจวักไม่รู้รสแกง

Though through all his life
A fool associates with a wise man,
He yet understands not the Dhamma,
As the spoon the flavour of soup.

มธุวา มญฺญตี พาโล
ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ
อถ พาโล ทุกฺขํ นิคจฺฉติ ฯ

ตลอดระยะเวลาที่บาปยังไม่ให้ผล
คนพาลสำคัญบาปหวานปานน้ำผึ้ง
เมื่อใดบาปให้ผล
เมื่อนั้นเขาย่อมได้รับทุกข์

An evil deed seems sweet to the fool
so long as it does not bear fruit;
but when it ripens,
The fool comes to grief.

น หิ ปาปํ กตํ กมฺมํ
สชฺชุ ขีรํว มุจฺจติ
ฑหนฺติ พาลมเนฺวติ
ภสฺมาจฺฉนฺโนว ปาวโก ฯ

กรรมชั่วที่ทำแล้ว ยังไม่ให้ผลทันทีทันใด
เหมือนนมรีดใหม่ ๆ ไม่กลายเป็นนมเปรี้ยวในทันที
แต่มันจะค่อย ๆ เผาผลาญผู้กระทำในภายหลัง
เหมือนไฟไหม้แกลบ

An evil deed committed
Does not immediately bear fruit,
Just as milk curdles not at once;
Smouldering life covered by ashes,
It follows the fool.

ฉินฺท โสตํ ปรกฺกมฺม
กาเม ปนูท พฺราหฺมณ
สงฺขารานํ ขยํ ญตฺวา
อกตญฺญูสิ พฺราหฺมณ ฯ

พราหมณ์ (นักบวช) เอย ท่านจงพยายาม
หยุดกระแส (ตัณหา)
และบรรเทากามทั้งหลายเสีย พราหมณ์ (นักบวช) เอย
เมื่อท่านรู้ความสิ้นไปแห่งสิ่งปรุงแต่งทั้งหลาย
ท่านก็จะรู้สิ่งที่ไม่ปรุงแต่ง (นิพพาน)

Strive and stop the stream of craving,
Discrad, O brahmana, sense-desires.
Knowing conditioned things, brahmana,
You will know the Unconditioned.

ยทา ทฺวเยสุ ธมฺเมสุ
ปารคู โหติ พฺราหฺมโณ
อถสฺส สพฺเพ สํโยคา
อตฺถํ คจฺฉนฺติ ชานโต ฯ

เมื่อใดพราหมณ์ (นักบวช) ข้ามถึงฝั่งโน้น (นิพพาน)
ด้วยการปฏิบัติธรรมทั้งสอง (สมถะและวิปัสสนา)
เมื่อนั้นเครื่องผูกพันทั้งปวง
ของเขาผู้รู้จริงย่อมสิ้นไป

When depending on the twofold means,
A brahmana has reached the Other Shore,
Then of that one who knows,
All fetters remain no more.

ทิวา ตปติ อาทิจฺโจ
รตฺติมาภาติ จนฺทิมา
สนฺนทฺโธ ขตฺติโย ตปติ
ฌายี ตปติ พฺราหฺมโณ
อถ สพฺพมโหรตฺตึ
พุทฺโธ ตปติ เตชสา ฯ

พระอาทิตย์ สว่างกลางวัน
พระจันทร์ สว่างกลางคืน
นักรบสง่างามเมื่อสวมเกราะเตรียมรบ
พราหมณ์ สง่างามเมื่อเข้าฌาน
แต่พระพุทธเจ้าสง่างามทั้งกลางวันกลางคืน

By day the sun shines.
By night the moon is bright.
Armoured shines the warrior.
In meditation the brahmana glows.
But all day and all night,
The Buddha shines in splendour.

น พฺราหฺมณสฺส ปหเรยฺย
นาสฺส มุญฺเจถ พฺราหฺมโณ
ธิ พฺราหฺมณสฺส หนฺตารํ
ตโต ธิ ยสฺส มุญฺจติ ฯ

ไม่ควรรังแกพราหมณ์ (นักบวช)
และพราหมณ์ (นักบวช) ก็ไม่ควรแสดงความโกรธตอบ
คนที่รังแกพราหมณ์ (นักบวช) เป็นคนน่าตำหนิ
แต่พราหมณ์ (นักบวช) ผู้โกรธตอบ น่าตำหนิกว่า

One should not strike a brahmana,
Nor such a brahmana vent his wrath on him.
Woe to him who strikes a brahamana.
More woe to him who gives way to his wrath.

ยสฺส กาเยน วาจาย
มนสา นตฺถิ ทุกฺกฏํ
สํวุตํ ตีหิ ฐาเนหิ
ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ ฯ

ผู้ใดไม่มีความชั่วทางกาย วาจา ใจ
สำรวมระวังทั้งสามทวาร
ผู้นั้นเราเรียกว่า พราหมณ์ (นักบวช)

He in whom there is no evil done,
Through body speech or mind,
He who is restrained in the three ways-
Him do I call a brahmana.

กึ เต ชฏาหิ ทุมฺเมธ
กึ เต อชินสาฏิยา
อพฺภนฺตรํ เต คหณํ
พาหิรํ ปริมชฺชสิ ฯ

เจ้าโง่เอ๋ย ผมยาว หนังสัตว์
จะมีประโยชน์อะไรสำหรับเจ้า
ภายนอกเจ้าสะอาดสดใส
แต่ภายในเจ้ารกรุงรัง

What use of your matted hair, O foolish one?
And what of your entelope-garment?
Full of impurities is your mind,
You embellish only the outside.

วาริ โปกฺขรปตฺเตว
อารคฺเคริว สาสโป
โย น ลิปฺปติ กาเมสุ
ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ ฯ

ผู้ใดไม่ติดในกาม
เหมือนหยาดน้ำไม่ติดใบบัว
และเมล็ดผักกาดไม่ติดปลายเข็ม
ผู้นั้นเราเรียกว่า พราหมณ์ (นักบวช)

Like water on a lotusleaf,
Like a mustard seed on a needle's point,
He who clings not to sensual pleasures-
Him do I call a brahmana.

ยสฺส ราโค จ โทโส จ
มาโน มกฺโข จ ปาติโต
สาสโปริว อารคฺคา
ตมหํ พฺรูมิ พฺราหมณํ ฯ

ความกำหนัด ความขัดเคือง ความหยิ่ง
ความดูถูกบุญคุณคนอื่น หมดไปจากผู้ใด
เหมือนเมล็ดผักกาด ตกไปจากปลายเข็ม
ผู้นั้นเราเรียกว่า พราหมณ์ (นักบวช)

In whom lust, hatred, pride
And detraction are fallen off,
As a mustard seed from the needle's point-
Him do I call a brahmana.

อาสา ยสฺส น วิชฺชนฺติ
อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ
นิราสยํ วิสํยุตฺตํ
ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ ฯ

ผู้ใดไม่มีความอยาก
ในโลกนี้และโลกหน้า
หมดกิเลส เป็นอิสระ
ผู้นั้นเราเรียกว่า พราหมณ์ (นักบวช)

He who has no longing
Either for this world or nexto world,
Who is detached and emancipated-
Him do I call a brahmana.

ยสฺสาลยา น วิชฺชนฺติ
อญฺญาย อกถํกถี
อมโตคธํ อนุปฺปตฺตํ
ตมหํ พฺรูมิ พฺราหฺมณํ ฯ

ผู้ใดหมดตัณหา
หมดสงสัย เพราะรู้แจ้งจริง
ลุถึงอมตนิพพานแล้ว
ผู้นั้นเราเรียกว่า พราหมณ์ (นักบวช)

He who has no more longing,
Who through knowledge is free from doubts,
Who has plunged deep into the Deathless-
Him do I call a brahmana.

คตทฺธิโน วิโสกสฺส
วิปฺปมุตฺตสฺส สพฺพธิ
สพฺพคนฺถปฺปหีนสฺส
ปริฬาโห น วิชฺชติ ฯ

ผู้เดินทางถึงจุดหมายปลายทางแล้ว
วิมุติหลุดพ้นโดยประการทั้งปวง
หมดโศก หมดเครื่องพัวพันแล้ว
ความร้อนใจก็หมดไป

For him who has completed his journey,
For him who is whooly free from all,
For him who has destroyed all bonds,
The fever of passion exists not.

อุยฺยุญฺชนฺติ สติมนฺโต
น นิเกเต รมนฺติ เต
หํสาว ปลฺลลํ หิตฺวา
โอกโมกํ ชหนฺติ เต ฯ

ผู้มีสติย่อมขยันขันแข็ง
ไม่ยึดติดแหล่งที่อาศัย
ละทิ้งไปตามลำดับ
เหมือนกับพญาหงส์ทิ้งสระน้ำ

The mindeful ones exert themselves,
To no abode are they attached;
Like swans that quit their pools,
Home after home they leave behind.

ยสฺสินฺทริยานิ สมถงฺคตานิ
อสฺสา ยถา สารถินา สุทนฺตา
ปหีนมานสฺส อนาสวสฺส
เทวาปิ ตสฺส ปิหยนฺติ ตาทิโน ฯ

ท่านผู้ใดควบคุมอินทรีย์คือ
ตา, หู, จมูก, ลิ้น, กาย, ใจ ได้
เหมือนม้าที่สารถีควบคุมได้อย่างดี
ท่านผู้นี้หมดความไว้ตัว หมดกิเลส มั่นคง
ย่อมเป็นที่โปรดปราน แม้กระทั่งของเทวดาทั้งหลาย

He whose senes are subdued,
Like steeds well-trained by a charioteer;
He who is free from pride and corruption-
Such a steadfast one even the gods hold dear.

ปฐวีสโม โน วิรุชฺฌติ
อินฺทขีลูปโม ตาทิ สุพฺพโต
รหโทว อเปตกทฺทโม
สํสารา น ภวนฺติ ตาทิโน ฯ

พระอรหันต์เปรียบได้กับแผ่นดิน ไม่เคยโกรธขึ้งใคร
มีจิตคงที่ เหมือนหลักเมือง
มีจรรยาสะอาด เหมือนสระน้ำที่ใสไร้เปลือกตม
ผู้มีคุณสมบัติเห็นปานนี้ ย่อมไม่เวียนว่ายตายเกิดอีก

Like the earth the Worthy One resents not;
Like the chief post is he a firm mind;
Like an unsullied pool is he of pure conduct;
To such a one life's wanderings are no more.

อสทฺโธ อกตญฺญู จ
สนฺธิจฺเฉโท จ โย นโร
หตาวกาโส วนฺตาโส
ส เว อุตฺตมโปริโส ฯ

ผู้ไม่เชื่อใครง่ายจนกว่าจะพิสูจน์ด้วยตนเอง ๑
ผู้รู้แจ้งพระนิพพาน ๑
ผู้หมดการเวียนว่ายตายเกิด ๑
ผู้หมดโอกาสที่จะทำดีหรือชั่ว ๑
ผู้หมดกิเลสที่ทำให้หวัง ๑
ห้าประเภทนี้แล เรียกว่า "ยอดคน"

He who is not credulous,
He who has realized Nibbana,
He who has severed all ties,
He who has put an end to opportunity,
He who has removed all desires
He,indeed,is the greatest of men.

คาเม วา ยทิวารญฺเญ
นินฺเน วา ยิทวา ถเล
ยตฺถารหนฺโต วิหรนฺติ
ตํ ภูมิ รามเณยฺยกํ ฯ

ไม่ว่าจะเป็นบ้าน หรือป่า
ไม่ว่าจะเป็นที่ลุ่ม หรือที่ดอน
พระอรหันต์ทั้งหลายอยู่ในที่ใด
ที่นั้น เป็นที่น่ารื่นรมย์

Whether in village or in forest,
Whether in vale or on hill'
Wherever the Worthy Ones dwell-
Delightful,indeed, is that spot.

รมณียานิ อรญฺญานิ
ยตฺถ น รมตี ชโน
วีตราคา รเมสฺสนฺติ
น เต กามคเวสิโน ฯ

ป่าที่คนทั่วไปไม่ชื่นชม
เป็นรมณียสถาน
สำหรับท่านผู้หมดราคะ
เพราะพระท่านมิได้ใฝ่กามคุณ

Delightful are the forests
Where worldings find no joy,
There the passionless rejoice
For they seek no sensual pleasures.

สหสฺสํ อปิ เจ วาจา
อนตฺถปทสญฺหิตา
เอกํ อตฺถปทํ เสยฺโย
ยํ สุตฺวา อุปสมฺมติ ฯ

คำพูดที่เหลวไหลไร้ประโยชน์ตั้งพันคำ
ก็สู้คำพูดที่มีประโยชน์คำเดียวไม่ได้
เพราะฟังแล้วทำให้จิตใจสงบ

Better than a thounsand useless words
Is one beneficial single word,
Hearing which one is pacified.

โย สหสฺสํ สหสฺเสน
สงฺคาเม มานุเส ชิเน
เอกญฺจ เชยฺยมตฺตานํ
ส เว สงฺคามชุตฺตโม ฯ

ถึงจะรบชนะข้าศึกเป็นพันๆ ราย
ก็ไม่นับเป็นยอดขุนพล
แต่ผู้ที่เอาชนะจิตใจตน
จึงเรียก "ยอดขุนพล" แท้จริง

Though one should conquer in battle
A thounsand times a thounsand men,
Yet should one conquer just oneself
One is indeed the greatest victor.

อตฺตา หเว ชิตํ เสยฺโย
ยาจายํ อิตรา ปชา
อตฺตทนฺตสฺส โปสสฺส
นิจฺจํ สญฺญตจาริโน
เนว เทโว น คนฺธพฺโพ
น มาโร สห พฺรหฺมุนา
ชิตํ อปชิตํ กยิรา
ตถารูปสฺส ชนฺตุโน ฯ

เอาชนะตนได้นั้นแล ประเสริฐ
ผู้ที่ฝึกตนได้ ระวังระไวตลอดเวลา
ถึงเทวดา คนธรรพ์ และพระพรหม
ก็เอาชนะไม่ได้

Better indeed is it to conquer oneself,
Neither a god nor a Gandharva
Neither Mara nor Brahma
Could turn into defeat the victory of one
Who is self-madtered and self-controlled.

มาเส มาเส สหสฺเสน
โย ยเชถ สตํ สมํ
เอกญฺจ ภาวิตตฺตานํ
มุหุตฺตมฺปิ ปูชเย
ยญฺเจว วสฺสตํ หุตํ ฯ

การบูชาท่านผู้ฝึกตน แม้เพียงหนึ่งครั้ง
บังเกิดผลมหาศาล
ยิ่งกว่าสละทรัพย์บูชายัญเดือนละพัน
เป็นเวลาติดต่อกันถึงร้อยปี

Though, month after month with a thousand,
One should sacrifice for a hundred years,
Yet,if, only for a moment,
One should honour the self-restrained,
That honour, indeed, is better
Than a century of sacrifice.

อภิวาทนสีลิสฺส
นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน
จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ
อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ ฯ

ผู้กราบไหว้ อ่อนน้อมถ่อมตัว
ต่อผู้ใหญ่เป็นนิจศีล
ย่อมเจริญด้วยคุณธรรมสี่ประการคือ
อายุ ชื่อเสียง สุข และกำลัง

For one who is in the habit of
Ever honouring and respecting the elders,
Four qualities increase;
Loong life,Fame, happiness and strength.

โย จ วสฺสสตํ ชีเว
กุสีโต หีนวีริโย
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย
วีริยํ อารภโต ทฬฺหํ ฯ

ผู้มีความเพียรมั่นคง
มีชีวิตอยู่วันเดียว
ประเสริฐกว่าชีวิตตั้งร้อยปี
ของผู้เกียจคร้าน ไร้ความเพียร

Though one should live a hundred years,
Sluggish and inactive
Yet,better is a single day's life
Of one who intensely exerts himself.

อภิตฺถเรถ กลฺยาเณ
ปาปา จิตฺตํ นิวารเย
ทนฺธํ หิ กรโต ปุญฺญํ
ปาปสฺมึ รมตี มโน ฯ

พึงรีบเร่งกระทำความดี
และป้องกันจิตจากความชั่ว
เพราะเมื่อกระทำความดีช้าไป
ใจจะกลับยินดีในความชั่ว

Make haste in doing gook,
And check your mind from evil,
Whoso is slow in making merit-
His mind delights in evil.

ปาปญฺเจ ปุริโส กยิรา
น นํ กยิรา ปุนปฺปุนํ
น ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ
ทุกฺโข ปาปสฺส อุจฺจโย ฯ

ถ้าหากจำต้องทำชั่วไซร้
ก็ไม่ควรทำบ่อยนัก
และไม่ควรพอใจในการทำชั่วนั้น
เพราะการสะสมบาป นำทุกข์มาให้

Should a man commit evil,
Let him not do it again and again,
Nor turn his heart to delight therein;
Painful is the heaping-up of evil.

ปุญฺญญฺเจ ปุริโส กยิรา
กยิราเถนํ ปุนปฺปุนํ
ตมฺหิ ฉนฺทํ กยิราถ
สุโข ปุญฺญสฺส อุจฺจโย ฯ

ถ้าหากจะทำความดี
ก็ควรทำดีบ่อยๆ
ควรพอใจในการทำความดีนั้น
เพราะการสะสมความดีนำสุขมาให้

Should a man perform merit,
Let him do it again and again,
And trun his mind to delight therein;
Blissful is the piling-up of merit.

ปาโปปิ ปสฺสตี ภทฺรํ
ยาว ปาปํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ปาปํ
อถ ปาโป ปาปานิ ปสฺสติ ฯ

เมื่อบาปยังไม่ส่งผล
คนชั่วก็เห็นว่าเป็นของดี
ต่อเมื่อมันเผล็ดผลเมื่อใด
เมื่อนั้นแหละเขาจึงรู้พิษสงของบาป

For the evil-doer all is well,
While the evil ripens not;
But when his evil yields its fruit,
He sees the evil results.

ภทฺโรปิ ปสฺสตี ปาปํ
ยาว ภทฺรํ น ปจฺจติ
ยทา จ ปจฺจตี ภทฺรํ
อถ ภทฺโร ภทฺรานิ ปสฺสติ ฯ

เมื่อความดียังไม่ส่งผล
คนดีก็มองเห็นความดีเป็นความชั่ว
ต่อเมื่อใดความดีเผล็ดผล
เมื่อนั้นแหละเขาจึงจะเห็นผลของความดี

For the good man, perhaps, all is ill,
While as yet his good is not ripe;
But when it bears its fruit,
He sees the good results.

มาวมญฺเญถ ปาปสฺส
น มตฺตํ อาคมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน
อุทกุมฺโภปิ ปูรติ
อาปูรติ พาโล ปาปสฺส
โถกํ โถกมฺปิ อาจินํ ฯ

อย่าดูถูกความชั่วเล็กน้อยว่าจักไม่สนองผล
น้ำตกจากเวหาทีละหยาดๆ ยังเต็มตุ่มได้
คนพาลทำความชั่วทีละเล็กละน้อย
ย่อมเต็มด้วยความชั่วได้เช่นกัน

Despise not evil,
Saying, 'It will not come to me';
Drop by drop is the waterpot filled,
Lidewise the fool, gathering little by little,
Fills himself with evil.

มาวมญฺเญถ ปุญฺญสฺส
น มตฺตํ อาคมิสฺสติ
อุทพินฺทุนิปาเตน
อุทกุมฺโภปิ ปูรติ
อาปูรติ ธีโร ปุญฺญสฺส
โถกํ โถกมฺปิ อาจินํ ฯ

อย่าดูถูกบุญเล็กน้อยว่าจักไม่สนองผล
น้ำตกจากเวหาทีละหยาดๆ ยังเต็มตุ่มได้
นักปราชญ์สะสมบุญทีละเล็กละน้อย
ย่อมเต็มด้วยบุญได้เช่นกัน

Despise not merit,
Saying, 'It will not come to me';
Drop by drop is the waterpot filled,
Likewise the man, gathering little by little
Fills himself with merit.

วาณิโชว ภยํ มคฺคํ
อปฺปสตฺโถ มหทฺธโน
วิสํ ชีวิตุกาโมว
ปาปานิ ปริวชฺชเย ฯ

พ่อค้ามีทรัพย์มาก มีพวกน้อย
ละเว้นทางที่มีภัย
คนรักชีวิตละเว้นยาพิษ ฉันใด
บุคคลพึงละบาป ฉันนั้น

As a rich merchant, with small escort,
Avoids a dangerous path,
As one who loves life avoids poison,
Even so should one shun evil.

คพฺภเมเก อุปปชฺชนฺติ
นิรยํ ปาปกมฺมิโน
สคฺคํ สุคติโน ยนฺติ
ปรินิพฺพนฺติ อนาสวา ฯ

สัตว์บางพวกกลับมาเกิดอีก
พวกที่ทำบาป ไปนรก
พวกที่ทำดี ไปสวรรค์
พวกที่หมดอาสวกิเลส ปรินิพพาน

Some are born in teh womb again;
The evil-doers are born in hell;
The good go to heaven;
The Undefiled Ones attain Nibbana.

น อนฺตลิกฺเข น สมุทฺทมชฺเฌ
น ปพฺพตานํ วิวรํ ปวิสฺส
น วิชฺชตี โส ชคติปฺปเทโส
ยตฺรฏฺฐิโต มุจฺเจยฺย ปาปกมฺมา ฯ

ไม่ว่าบนท้องฟ้า
ไม่ว่าท่ามกลางสมุทร
ไม่ว่าในหุบเขา
ไม่มีแม้แต่แห่งเดียว
ที่ผู้ทำกรรมชั่วอาศัยอยู่
จะหนีพ้นกรรมไปได้

Neither in the sky nor in mid-ocean,
Nor in the clefts of the rocks,
Nowhere in the world is a place to be found
Where abiding one may escape from
(the consequences of) an evil deed.

น อนฺตลิกฺเข น สมุทฺทมชฺเฌ
น ปพฺพตานํ วิวรํ ปวิสฺส
น วิชฺชตี โส ชคติปฺปเทโส
ยตฺรฏฺฐิตํ นปฺปสเหยฺย มจฺจุ ฯ

ไม่ว่าบนท้องฟ้า
ไม่ว่าท่ามกลางสมุทร
ไม่ว่าในหุบเขา
ไม่มีแม้สักแห่งเดียว
ที่คนเราอาศัยอยู่แล้ว
จะหนีพ้นความตายได้

Neither in the sky no in mid-ocean,
Nor in the clefts of the rocks,
Nowhere in the world is found that place
Where abiding one will not be overcome by death.

สุขกามานิ ภูตานิ
โย ทณฺเฑน วิหึสติ
อตฺตโน สุขเมสาโน
เปจฺจ โส น ลภเต สุขํ ฯ

สัตว์ทั้งหลายล้วนต้องการความสุข
ผู้ที่ต้องการความสุขแก่ตน
แต่เบียดเบียนสัตว์อื่น
ตายไปแล้วย่อมไม่ได้รับความสุข

Whoso, himself seeking happiness,
Harms pleasure-loving beings-
He gets no happiness
In the world to come.

มาโวจ ผรุสํ กญฺจิ
วุตฺตา ปฏิวเทยฺยุ ตํ
ทุกฺขา หิ สารมฺภกถา
ปฏิทณฺฑา ผุเสยฺยุ ตํ ฯ

อย่ากล่าวคำหยาบแก่ใครๆ
เมื่อถูกท่านด่าว่า เขาจะโต้ตอบท่าน
การพูดจาก้าวร้าวกันเป็นเหตุก่อทุกข์
อาจลุกลามถึงขั้นลงมือประทุษร้ายกัน

Speak not harshly to anyone.
Those thus addressed will retort.
Painful, indeed, is vindictive speech.
Blows in exchange may bruise you.

สเจ เนเรสิ อตฺตานํ
กํโส อุปหโต ยถา
เอส ปตฺโตสิ นิพฺพานํ
สารมฺโภ เต น วิชฺชติ ฯ

ถ้าเธอทำตนให้เงียบเสียงได้
เหมือนฆ้องแตก
ก็นับว่าเธอเข้าถึงนิพพานแล้ว
เธอก็จะไม่ต้องทะเลาะเบาะแว้งกับใครอีก

If you silence yourself
As a broken gong,
You have already attained Nibbana.
No contention will be found in you.

น นคฺคจริยา น ชฎา น ปงฺกา
นานาสกา ตณฺฑิลสายิกา วา
รโชชลฺลํ อุกฺกุฏิกปฺปธานํ
โสเธนฺติ มจฺจํ อวิติณฺณกงฺขํ ฯ

ไม่ใช่ประพฤติตนเป็นชีเปลือย ไม่ใช่มุ่นชฎา
ไม่ใช่เอาโคลนทาร่างกาย ไม่ใช่การอดอาหาร
ไม่ใช่นอนบนดิน ไม่ใช่คลุกฝุ่นธุลี ไม่ใช่นั่งกระโหย่ง
ที่ทำให้คนผู้ยังไม่ข้ามพ้นความสงสัย บริสุทธิ์

Not nakedness, nor matted hair,
Nor dirt, nor fasting,
Nor llying on the ground,
Nor besmearing oneself with ashes,
Nor squatting on the heels,
Can purity a mortal
Who has not overcome doubts.

อสฺโส ยถา ภทฺโร กสานิวิฏฺโฐ
อาตาปิโน สํเวคิโน ภวาถ
สทฺธาย สีเลน จ วีริเยน จ
สมาธินา ธมฺมวินิจฺฉเยน จ
สมฺปนฺนวิชฺชาจรณา ปฏิสฺสตา
ปหิสฺสถ ทุกฺขมิทํ อนปฺปกํ ฯ

ธรรมดาม้าดี เมื่อถูกลงแส้ครั้งหนึ่ง ย่อมสำนึก
(ความผิดครั้งแรก) และพยายาม (วิ่งให้เร็ว)
พวกเธอก็จงทำตนเช่นนั้น อาศัยศรัทธา, ศีล,
ความเพียรมีสมาธิ, การวินิจฉัยธรรม, ความสมบูรณ์ด้วย
ความรู้และความประพฤติ และอาศัยสติ
พวกเธอจักละทุกข์ได้ไม่น้อยเลย

Even as a thoroughbred horse once touched by the whip
Becomes agitated and exerts himself greatly,
So be strenuous and filled with religious emotion,
By confidance, virtue, effort and concentration,
By the investigation of the Doctrine,
By being endowed with knowledge and conduct
And by keeping your mind alert,
Will you leave this great suffering behind.

อฏฺฐีนํ นครํ กตํ
มํสโลหิตเลปนํ
ยตฺถ ชรา จ มจฺจุ จ
มาโน มกฺโข จ โอหิโต ฯ

ร่างกายนี้เป็น "อัฐินคร" (เมืองกระดูก)
ฉาบด้วยเนื้อและโลหิต
เป็นที่สถิตแห่ง ชรา มรณะ
มานะ และมักขะ"

Of bones is this city made,
Plastered with flesh and blood.
Herein dwell decay and death,
Pride and detraction.

ชีรนฺติ เว ราชรถา สุจิตฺตา
อโถ สรีรมฺปิ ชรํ อุเปติ
สตญฺจ ธมฺโม น ชรํ อุเปติ
สนฺโต หเว สพฺภิ ปเวทยนฺติ ฯ

ราชรถ อันวิจิตรงดงาม ยังเก่าได้
แม้ร่างกายของเรา ก็ไม่พ้นชราภาพ
แต่ธรรมของสัตบุรุษหาแก่ไม่
สัตบุรุษทั้งหลาย ย่อมกล่าวสอนกันเช่นนี้แล

Splendid royal chariots wear away,
The body too comes to old age.
But the good's teaching knows not decay.
Indeed, the good tech the good in this way.

อปฺปสฺสุตายํ ปุริโส
พลิวทฺโทว ชีรติ
มํสานิ ตสฺส วฑฺฒนฺติ
ปญฺญา ตสฺส น วฑฺฒติ ฯ

คนโง่แก่เปล่า
เหมือนโคถึก
มากแต่เนื้อหนังมังสา
แต่ปัญญาหาเพิ่มขึ้นไม่

Just as the ox grows old,
So ages he of little learning,
His flesh increases,
His wisdom is waning.

อเนกชาติสํสารํ
สนฺธาวิสฺสํ อนิพฺพิสํ
คหการํ คเวสนฺโต
ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ ฯ

เมื่อไม่พบนายช่างผู้สร้างเรือน
เราได้เวียนว่ายตายเกิด
ในสงสารนับชาติไม่ถ้วน
การเกิดแล้วเกิดอีกเป็นทุกข์

Through many a birth
I wandered in Samsara,
Seeking but not finding the Housebuilder,
Painful is birth ever again and again.

อตฺตานญฺเจ ตถา กยิรา
ยถญฺญมนุสาสติ
สุทนฺโต วต ทเมถ
อตฺตา หิ กิร ทุทฺทโม ฯ

สอนคนอื่นอย่างใด
ควรทำตนอย่างนั้น
ฝึกตนเองแล้วค่อยฝึกคนอื่น
เพราะตัวเราเองฝึกยากยิ่งนัก

As he instructs others
He should himself act.
Himself fully controlled,
He should control others.
Difficult indeed is to control oneself.

อตฺตนาว กตํ ปาปํ
อตฺตนา สงฺกิลิสฺสติ
อตฺตนา อกตํ ปาปํ
อตฺตนาว วิสุชฺฌติ
สุทฺธิ อสุทฺธิ ปจฺจตฺตํ
นาญฺโญ อญฺญํ วิโสธเย ฯ

ตนทำบาปเอง ตนก็เศร้าหมองเอง
ตนไม่ทำบาปตนก็บริสุทธิ์เอง
ความบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน
คนอื่นจะให้คนอื่นบริสุทธิ์แทนไม่ได้

By oneself is evil done,
By oneself does one get defiled.
By oneself is evil left undone,
By oneself is one purified.
Purity or impurity depends on oneself,
No one can purify anther.

อตฺตทตฺถํ ปรตฺเถน
พหุนาปิ น หาปเย
อตฺตทตฺถมภิญฺญาย
สทตฺถปสุโต สิยา ฯ

ถึงจะทำประโยชน์แก่คนอื่นมากมาย
ก็ไม่ควรละทิ้งจุดหมายปลายทางของตน
เมื่อรู้ว่าอะไรคือจุดหมายปลายทางของตนแล้ว
ก็ควรใฝ่ใจขวนขวาย

Fall not away from one's own purpose
For the sake of another, however great,
When once one has seen one's own goal,
One should hold to it fast and firm.

ยสฺส ปาปํ กตํ กมฺมํ
กุสเลน ปหียติ
โสมํ โลกํ ปภาเสติ
อพฺภา มุตฺโต จนฺทิมา ฯ

ผู้ใดทำบาปไว้แล้ว
ละได้ด้วยการทำดี
ผู้นั้นย่อมส่องโลกนี้ให้สว่าง
เหมือนพระจันทร์ที่พ้นจากเมฆ

Who by his wholesome deeds
Removes the evil done-
He illumines the workd here and now
Like the moon emerging from the cloud.

อนฺธภูโต อยํ โลโก
ตนุเกตฺถ วิปสฺสติ
สกุนฺโต ชาลมุตฺโตว
อปฺโป สคฺคาย คจฺฉติ ฯ

โลกนี้ มืดมน น้อยคนจักเห็นแจ้ง
น้อยคน จะไปสวรรค์
เหมือนนกติดข่ายนายพราน
น้อยตัวจะหลุดรอดไปได้

Blind is this world,
Few are they who clearly see.
As the birds escaping from a net,
Few are they who go to heaven.

น เว กทริยา เทวโลกํ วชนฺติ
พาลา หเว นปฺปสํสนฺติ ทานํ
ธีโร จ ทานํ อนุโมทมาโน
เตเนว โส โหติ สุขี ปรตฺถ ฯ

แน่นอน คนตระหนี่ไม่มีโอกาสไปเทวโลก
แน่นอน คนโง่ ไม่สรรเสริญการให้
แต่คนฉลาด ยินดีให้ทาน
นี่แลที่บันดาลให้เขาได้รับสุขในปรภพ

Verily, the misers go not to celestial realms.
Fools do not indeed praise liberality.
The wise, however, rejoice in giving
And thereby become happy hereafter.

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต

ขันติคือความอดทน เป็นตบะอย่างยอด
นิพพาน ท่านผู้รู้กล่าวว่าเป็นยอด
ผู้ที่ยังทำร้ายผู้อื่นอยู่ ไม่จัดว่าเป็นบรรพชิต
ผู้ที่ยังเบียดเบียนคนอื่นอยู่ ไม่จัดว่าเป็นสมณะ

Forbearance is the highest ascetic practice,
'Nibbana is supreme'; say the Buddhas.
he is not a 'gone forth' who harms another.
He is not a recluse who molests another.

อนูปวาโท อนูปฆาโต
ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร
มตฺตญฺญุตา จ ภตฺตสฺมึ
ปนฺตญฺจ สยนาสนํ
อธิจิตฺเต จ อาโยโค
เอตํ พุทฺธาน สาสนํ ฯ

ไม่ว่าร้ายใคร
ไม่กระทบกระทั่งใคร
ระมัดระวังในปาติโมกข์
บริโภคพอประมาณ
อยู่ในสถานสงัด
ฝึกหัดจิตให้สงบ
นี้คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

To speak no ill,
To do no harm,
To observe the Rules,
To be moderate in eating,
To live in a secluded abode,
To devote onself to meditation-
This is the Message of the Buddhas.

น กหาปณวสฺเสน
ติตฺติ กาเมสุ วิชฺชติ
อปฺปสฺสาทา ทุกฺขา กามา
อิติ วิญฺญาย ปณฺฑิโต ฯ
อปิ ทิพฺเพสุ กาเมสุ
รตึ โส นาธิคจฺฉติ
ตณฺหกฺขยรโต โหติ
สมฺมาสมฺพุทฺธสาวโก ฯ

ถึงแม้เงินตราจะไหลมาดังห่าฝน
ความอยากของคนก็หาอิ่มไม่
กามวิสัยทั้งหลายมีความสุขจริงๆ น้อย
เต็มไปด้วยความทุกข์สารพัด
รู้ชัดดังนี้แล้ว สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ย่อมไม่ยินดีในกามารมณ์แม้ที่เป็นทิพย์
หากแต่ยินดีในทางสิ้นกิเลสตัณหา

Not in a rain of golden coins
Is satisfaction to be found.
' Of little joy, but painful are sensual pleasures';
Thus the wise man clearly comprehends.
Even in the heavenly pleasures
He finds no satisfaction.
In the destruction of all desires,
The Fully Awakened One's disciple delights.

เนตํ โข สรณํ เขมํ
เนตํ สรณมุตฺตมํ
เนตํ สรณมาคมฺม
สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ ฯ

นั่นมิใช่ที่พึ่งอันปลอดภัย
นั่นมิใช่ที่พึ่งอันสูงสุด
อาศัยที่พึ่งชนิดนั้น
ก็ไม่พ้นทุกข์ทั้งปวงได้

Such a refuge is not secure,
Such a refuge is not supreme.
To such a refuge shoulf one go,
One is not released from all sorrow.

ทุกฺขํ ทุกฺขสมุปฺปาทํ
ทุกฺขสฺส จ อติกฺกมํ
อริยญฺจฏฺฐงฺคิกํ มคฺคํ
ทุกฺขูปสมคามินํ ฯ

ผู้ถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง
ย่อมเห็นอริยสัจด้วยปัญญาชอบ คือ
ทุกข์, เหตุของทุกข์, ความดับทุกข์ และ
อริยมรรคมีองค์แปด อันเป็นทางดับทุกข์

He who takes refuge in
The Buddha, the Dharma and the Sangha
Sees with wisdom the Four Noble Truths: Suffering,
The Cause of Suffering,
The Cessation of Suffering,
The Noble Eightfold Path leading to
The Cessation of Suffering.

นตฺถิ ราคสโม อคฺคิ
นตฺถิ โทสสโม กลิ
นตฺถิ ขนฺธสมา ทุกฺขา
นตฺถิ สนฺติปรํ สุขํ ฯ

ไม่มีไฟใดเสมอด้วยราคะ
ไม่มีโทษใดเสมอด้วยโทสะ
ไม่มีทุกข์ใดเสมอด้วยเบญจขันธ์
ไม่มีสุขใดเสมอด้วยความสงบ

No fire is there like lust,
No crime like hatred,
No ill like the Five Aggregates,
No higher bliss than Nibbana's peace.

ชิฆจฺฉาปรมา โรคา
สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา
เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ
นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ ฯ

ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง
สังขาร เป็นทุกข์อย่างยิ่ง
รู้ความจริงข้อนี้แล้ว
(คนฉลาด จึงทำพระนิพพานให้แจ้ง)
พระนิพพาน เป็นสุขอย่างยิ่ง

Of all diseases hunger is the greatest,
Of all pains the comp[ounded things,
Knowing this (the wise realize Nibbana)
Which is the bliss supreme.

พาลสงฺคตจารี หิ
ทีฆมทฺธาน โสจติ
ทุกฺโข พาเลหิ สํวาโส
อมิตฺเตเนว สพฺพทา
ธีโร จ สุขสํวาโส
ญาตีนํว สมาคโม ฯ

เพราะผู้คบคนพาล ย่อมเศร้าโศกนาน
การอยู่ร่วมกับคนพาลมีแต่ความทุกข์
เหมือนอยู่ร่วมกับศัตรู
การอยู่ร่วมกับนักปราชญ์มีแต่ความสุข
เหมือนสมาคมของญาติ

Frequenting the company of fools
One surely grieves for long;
For association with fools is ever ill
Just as ever that of foes.
But to dwell with the wise is happiness
Just as relatives together met.

มา ปิเยหิ สมาคญฺฉิ
อปฺปิเยหิ กุทาจนํ
ปิยานํ อทสฺสนํ ทุกฺขํ
อปฺปิยานญฺจ ทสฺสนํ ฯ

อย่าติดอยู่ในสิ่งที่เรารัก หรือไม่รัก
การพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก เป็นทุกข์
การพบเห็นแต่สิ่งที่ไม่รัก ก็เป็นทุกข์

Be not attached to the beloved
And never with the unbeloved.
Not to meet the beloved is painful
As also to meet with the unbeloved.

ตสฺมา ปิยํ น กยิราถ
ปิยาปาโย หิ ปาปโก
คนฺถา เตสํ น วิชฺชนฺติ
เยสํ นตฺถิ ปิยาปิยํ ฯ

เพราะฉะนั้น ไม่ควรรักสิ่งใด
เพราะพลัดพรากจากของรัก เป็นทุกข์
ผู้ที่หมดความรักและความไม่รักแล้ว
เครื่องผูกพัน ก็พลอยหมดไปด้วย

Therefore hold nothing dear,
For separation from the beloved is painful.
There are no bonds for those
To whom nothing is dear or not dear.

ปิยโต ชายเต โสโก
ปิยโต ชายเต ภยํ
ปิยโต วิปฺปมุตฺตสฺส
นตฺถิ โสโก กุโต ภยํ ฯ

ที่ใดมีของรัก ที่นั่นมีโศก
ที่ใดมีของรัก ที่นั่นมีภัย
เมื่อไม่มีของรักเสียแล้ว
โศกภัย ก็ไม่มี

From the beloved springs grief,
From the beloved springs fear;
For him who is free from the beloved
There is neither grief nor fear.

กามโต ชายเต โสโก
กามโต ชายเต ภยํ
กามโต วิปฺปมุตฺตสฺส
นตฺถิ โสโก กุโต ภยํ ฯ

ที่ใดมีความใคร่ ที่นั่นมีโศก
ที่ใดมีความใคร่ ที่นั่นมีภัย
เมื่อไม่มีความใคร่เสียแล้ว
โศก ภัย ก็ไม่มี

From lust springs grief,
From lust springs fear;
For him who is free from lust
There is neither grief nor fear.

ตณฺหาย ชายเต โสโก
ตณฺหาย ชายเต ภยํ
ตณฺหาย วิปฺปมุตฺตสฺส
นตฺถิ โสโก กุโต ภยํ ฯ

ที่ใดมีความทะยานอยาก ที่นั่นมีโศก
ที่ใดมีความทะยานอยาก ที่นั่นมีภัย
เมื่อไม่มีความทะยานอยากเสียแล้ว
โศก ภัย ก็ไม่มี

From craving springs grief,
From craving springs fear;
For him who is free from craving
There is neither grief no fear.

สีลทสฺสนสมฺปนฺนํ
ธมฺมฏฺฐํ สจฺจวาทินํ
อตฺตโน กมฺมกุพฺพานํ
ตํ ชโน กุรุเต ปิยํ ฯ

ผู้ประพฤติดี มีความเห็นถูกต้อง
มั่นอยู่ในคลองธรรม พูดคำสัตย์
ปฏิบัติหน้าที่ของคนสมบูรณ์
คนย่อมเทิดทูนด้วยความรัก

He who is perfect in virtue and insight,
Is established in the Dharma;
Who speaks the truth and fulfills his won duty-
Him do people hold dear.

ฉนฺทชาโต อนกฺขาเต
มนสา จ ผุโฏ สิยา
กาเมสุ อปฺปฏิพทฺธจิตฺโต
อุทฺธํโสโตติ วุจฺจติ ฯ

พระอนาคามีผู้ใฝ่พระนิพพาน
สัมผัสผ่านผลสามด้วยใจ
หมดปฏิพัทธ์รักใคร่ในกาม
จึงได้สมญานามว่า "ผู้ทวนกระแส"

He who has developed a wish for Nibbana,
He whose mind is thrilled (with the Three Fruits),
He whose mind is not bound by sensual pleasures,
Such a person is called 'Upstream-bound One".

โกธํ ชเห วิปฺปชเหยฺย มานํ
สํโยชนํ สพฺพมติกฺกเมยฺย
ตํ นามรูปสฺมิมสชฺชมานํ
อกิญฺจนํ นานุปตนฺติ ทุกฺขา ฯ

ควรละความโกรธ และมานะ
เอาชนะกิเลสเครื่องผูกมัดทุกชนิด
ผู้ที่ไม่ติดอยู่ในรูปนาม หมดกิเลสแล้ว
ย่อมคลาดแคล้วจากความทุกข์

One should give up anger and pride,
One should overcome all fetters.
Ill never befalls him who is passionless,
Who clings not to Name and Form.

อกฺโกเธน ชิเน โกธํ
อสาธุํ สาธุนา ชิเน
ชิเน กทริยํ ทาเนน
สจฺเจนาลิกวาทินํ ฯ

พึงเอาชนะความโกรธ ด้วยความไม่โกรธ
พึงเอาชนะความร้าย ด้วยความดี
พึงเอาชนะคนตระหนี่ ด้วยการให้
พึงเอาชนะคนพูดพล่อย ด้วยคำสัตย์

Conquer anger by love,
Conquer evil by good,
Conquie the miser by liberality,
Conquer the liar by truth.

สทา ชาครมานานํ
อโหรตฺตานุสิกฺขินํ
นิพฺพานํ อธิมุตฺตานํ
อฏฺฐํ คจฺฉนฺติ อาสวา ฯ

สำหรับท่านผู้ตื่นอยู่ตลอดเวลา
สำเหนียกศึกษาทุกทิพาราตรี
มีใจน้อมไปสู่พระนิพพาน
อาสวะย่อมอันตรธานหมดสิ้น

Of those who are wide-awake
And train themeselves by night and day
Upon Nibbana ever intent-
The defilements fade away.

โปราณเมตํ อตุล
เนตํ อชฺชตนามิว
นินฺทนฺติ ตุณฺหิมาสีนํ
นินฺทนฺติ พหุภาณินํ
มิตภาณิมฺปิ นินฺทนฺติ
นตฺถิ โลเก อนินฺทิโต ฯ
อตุลเอย เรื่องอย่างนี้มีมานานแล้ว

มิใช่เพิ่งจะมีในปัจจุบันนี้
อยู่เฉยๆเขาก็นินทา
พูดมาก เขาก็นินทา
พูดน้อย เขาก็นินทา
ไม่มีใครในโลก ที่ไม่ถูกนินทา

Not only today, O Atula,
From days of old has this been so;
Sitting silent-him they blame,
Speaking too much-him they blame,
Talking little-him they blame,
There is no one in the world who is not blamed.

วจีปโกปํ รกฺเขยฺย
วาจาย สํวุโต สิยา
วจีทุจฺจริตํ หิตฺวา
วาจาย สุจริตํ จเร ฯ

พึงควบคุม ความคนองทางวาจา
พึงสำรวม คำพูด
พึงละวจีทุจริต
ประพฤติวจีสุจริต

One should guard aginst hastiness in words,
One should be restrained in words.
Giving up verbal misconduct,
One should be of good verbal conduct.

โส กโรหิ ทีปมตฺตโน
ขิปฺปํ วายม ปณฺฑิโต ภว
นิทฺธนฺตมโล อนงฺคโณ
ทิพฺพํ อริยภูมิเมหิสิ ฯ

เธอจงสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง
รีบพยายามขวนขวายหาปัญญาใส่ตัว
เมื่อเธอหมดมลทิน หมดกิเลสแล้ว
เธอก็จักเข้าถึงทิพยภูมิของพระอริยะ

Make a refuge unto yourself
Quickly strive and become wise.
Purged of taint and free from stain,
To heavenly state of the Noble will you attain.

โส กโรหิ ทีปมตฺตโน
ขิปฺปํ วายม ปณฺฑิโต ภว
นิทฺธนฺตมโล อนงฺคโณ
น ปุน ชาติชรํ อุเปหิสิ ฯ

จงสร้างที่พึ่งแก่ตัวเอง
รีบขวนขวายหาปัญญาใส่ตัว
เมื่อเธอหมดมลทิน หมดกิเลสแล้ว
เธอก็จักไม่มาเกิดมาแก่อีกต่อไป

Make a refuge unto yourself,
Quickly strive and become wise.
Purged of taint and free from stain,
To birth-and-decay will you not come again.

อนุปุพฺเพน เมธาวี
โถกํ โถกํ ขเณ ขเณ
กมฺมาโร รชตสฺเสว
นิทฺธเม มลมตฺตโน ฯ

คนมีปัญญา ควรขจัดมลทินของตน
ทีละน้อยๆ ทุกๆขณะ
โดยลำดับ เหมือนนายช่างทอง
ปัดเป่าสนิมแร่

By gradual practice,
From moment to moment,
And little by little,
Let the wise man blow out
His own impurities,
Just as a smith removes
The dross of ore.

อยสาว มลํ สมุฏฺฐิตํ
ตทุฏฺฐาย ตเมว ขาทติ
เอวํ อติโธนจารินํ
สานิ กมฺมานิ นยนฺติ ทุคฺคตึ ฯ

สนิมเกิดแต่เหล็ก
กัดกินเหล็กฉันใด
กรรมที่ตนทำไว้
ย่อมนำเขาไปทุคติฉันนั้น

As rust, springing from iron,
Eats itself away, once formed,
Even so one's own deeds
Lead one to states of woe.

มลิตฺถิยา ทุจฺจริตํ
มจฺเฉรํ ททโต มลํ
มลา เว ปาปกา ธมฺมา
อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ ฯ

ความประพฤติเสียหาย เป็นมลทินของสตรี
ความตระหนี่ เป็นมลทินของผู้ให้
ความชั่วทุกชนิด เป็นมลทิน
ทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า

Misconduct is defilement of a woman.
Strininess is defilement of a donor.
Tainted indeed are all evil things,
Both in this world and the world to come.

สุชีวํ อหิริเกน
กากสูเรน ธํสินา
ปกฺขนฺทินา ปคพฺเภน
สงฺกิลิฏฺเฐน ชีวิตํ ฯ

คนไร้ยางอาย กล้าเหมือนกา
ชอบทำลายผู้อื่นลับหลัง ชอบเอาหน้า
อวดดี มีพฤติกรรมสกปรก
คนเช่นนี้ เป็นอยู่ง่าย

Easy is the life of a shameless one
Who is as bold as a crow,
A back-biting, a forward,
An arrogant and a corrupted one.

หิรีมตา จ ทุชฺชีวํ
นิจฺจํ สุจิคเวสินา
อลีเนนปฺปคพฺเภน
สุทฺธาชีเวน ปสฺสตา ฯ

ส่วนคนที่มีหิริ ใฝ่ความบริสุทธิ์เป็นนิตย์
ไม่เกียจคร้าน อ่อนน้อมถ่อมตน
มีความเป็นอยู่บริสุทธิ์ มีปัญญา
คนเช่นนี้เป็นอยู่ลำบาก

Hard is the life of a modest one
Who ever seeks after purity,
Who is strenous, humble,
Cleanly of life, and discerning.

นตฺ ราคสโม อคฺคิ
นตฺถิ โทสสโม คโห
นตฺถิ โมหสมํ ชาลํ
นตฺถิ ตณฺหาสมา นที ฯ

ไม่มี ไฟใด เสมอราคะ
ไม่มี เคราะห์ใด เสมอโทสะ
ไม่มี ข่ายดักสัตว์ใด เสมอโมหะ
ไม่มี แม่น้ำใด เสมอตัณหา

No fire is there like lust.
No captor like hatred.
No snare like delusion.
No torrent like craving.

ปรวชฺชนุปสฺสิสฺส
นิจฺจํ อุชฺฌานสญฺญิโน
อาสวา ตสฺส วฑฺฒนฺติ
อารา โส อาสวกฺขยา ฯ

ผู้ที่เพ่งแต่โทษคนอื่น
คอยจับผิดอยู่ตลอดเวลา
เขาย่อมหนาด้วยกิเลสอาสวะ
ไม่มีทางเลิกละมันได้

He who sees others' faults
And is ever censorious-
Defilements of such a one grow
Far is he from destroying them.

น วากฺกรณมตฺเตน
วณฺณโปกฺขรตาย วา
สาธุรูโป นโร โหติ
อิสฺสุกี มจฺฉรี สโฐ ฯ

ไม่ใช่เพราะพูดคล่อง
ไม่ใช่เพราะมีผิวพรรณสวย
ที่ทำให้คนเป็นคนดีได้
ถ้าหากเขายังมีความริษยา
มีความตระหนี่ เจ้าเล่ห์
(เขาก็เป็นคนดีไม่ได้)

Not by mere cloquence,
Nor by beautiful complexion
Does a man become good-natured,
Should he be jealous, selfish and deceitful.

ยสฺส เจตํ สมุจฺฉินฺนํ
มูลฆจฺฉํ สมูหตํ
ส วนฺตโทโส เมธาวี
สาธุรูโปติ วุจฺจติ ฯ

ผู้ใดเลิกละความอิจฉาเป็นต้น
ได้อย่างเด็ดขาดแล้ว
คนฉลาด ปราศจากมลทินเช่นนี้
เรียกว่า คนดี

In whom such behaviour
Is cut off and wholly uprooted,
That wise man who has cast out impurities,
Is indeed called good-natured.

โย จ สเมติ ปาปานิ
อณุํถูลานิ สพฺพโส
สมิตตฺตา หิ ปาปานํ
สมโณติ ปวุจฺจติ ฯ

ผู้ที่ระงับบาปทั้งหลาย
ทั้งน้อยและใหญ่
เรียกว่าเป็นสมณะ
เพราะเลิกละบาปได้

Whosoever makes an end of all evil,
Both small and great-
He is called an ascetic,
Since he has overcome all evil.

โยธ ปุญฺญญฺจ ปาปญฺจ
พาเหตฺวา พฺรหฺมจริยวา
สงฺขาย โลเก จรติ
ส เว ภิกฺขูติ วุจฺจติ ฯ

ผู้ใดละบุญละบาปทุกชนิด
ครองชีวิตประเสริฐสุด
อยู่ในโลกมนุษย์ด้วยปัญญา
ผู้นี้แลเรียกว่า ภิกษุ

He who has abandoned both merit and demerit,
He who is leading a pure life,
He who lives in teh world with wisdom-
He indeed is called a bhikkhu.

ผุสามิ เนกฺขมฺมสุขํ
อปุถุชฺชนเสวิตํ
ภิกฺขุ วิสฺสาสมาปาทิ
อปฺปตฺโต อาสวกฺขยํ ฯ

ภิกษุเอย เพียงมีศีลาจารวัตร
เพียงมีภูมิปริยัติคงแก่เรียน
เพียงพากเพียรปฏิบัติจนได้ฌาน
เพียงอยู่ในสถานสงบสงัด
ถ้าขจัดกิเลสไม่ได้หมด เธออย่านิ่งนอนใจ
ว่า เธอได้รับสุขในบรรพชา
ที่สามัญชนทั่วไปมิได้สัมผัส

Not by mere conduct and vows,
Nor again by much learning,
Nor even by gaining concentration,
Nor by living alone in solitude,
At the thought; 'I enjoy the bliss of remunciation
Not resorted to by the worlding',
Should you, O monks, rest content
Without reaching the extinction of corruption.

มคฺคานฏฺฐงฺคิโก เสฏฺโฐ
สจฺจานํ จตุโร ปทา
วิราโค เสฏฺโฐ ธมฺมานํ
ทิปทานญฺจ จกฺขุมา ฯ

ยอดแห่งมรรคา คืออัษฎางคิกมรรค
ยอดแห่งสัจจะ คืออริยสัจสี่ประการ
ยอดแห่งธรรม คือความปราศจากราคะ
ยอดแห่งมนุษย์ คือพระผู้เห็นแจ้ง

Best of paths is the Eightfold Path.
Best of truths is the Four Noble Truths.
Best of conditions is Passionlessness.
Best of men is the Seeing One.

เอตญฺหิ ตุมฺเห ปฏิปนฺนา
ทุกฺขสฺสนฺตํ กริสฺสถ
อกฺขาโต เว มยา มคฺโค
อญฺญาย สลฺลสตฺถนํ ฯ

เมื่อเดินตามทางสายนี้
พวกเธอจักหมดทุกข์
ทางสายนี้ เราได้ชี้บอกไว้
หลังจากที่เราได้รู้วิธีถอนลูกศรคือกิเลส

When walking along this path,
You shall make an end of suffering
This is the Way made known by me
When I had learnt to remove all darts.

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ
ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข
เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา ฯ

"สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยงแท้"
เมื่อใด บุคคลเห็นแจ้งด้วยปัญญาดังนี้
เมื่อนั้น เขาย่อมหน่ายในทุกข์
นี้เป็นทางแห่งความบริสุทธิ์

'Impermanent are all conditioned things',
When thus one sees with wisdom,
Then is one disgusted with ill.
This is the path to purity.

อุฏฺฐานกาลมฺหิ อนุฏฺฐหาโน
ยุวา พลี อาลสิยํ อุเปโต
สํสนฺนสงฺกปฺปมโน กุสีโต
ปญฺญาย มคฺคํ อลโส น วินฺทติ ฯ

คนเราเมื่อยังหนุ่มแน่น
แข็งแรงแต่เกียจคร้าน
ไม่ขยันในเวลาที่ควรขยัน
มีความคิดตกต่ำ
คนเกียจคร้านเฉื่อยชาเช่นนี้
ย่อมไม่พบทางแห่งปัญญา

The idler who strives not when he should strive,
Who though young and strong is slothful,
Who is feeble in maintaing right-mindedness,
And who is sluggish and inert-
Such a one finds not the way to wisdom.

วาจานุรกฺขี มนสา สุสํวุโต
กาเยน จ อกุสลํ น กยิรา
เอเต ตโย กมฺมปเถ วิโสธเย
อาราธเย มคฺคํ อิสิปฺปเวทิตํ ฯ

พึงระวังวาจา พึงสำรวมใจ
ไม่พึงทำบาปทางกาย
พึงชำระทางกรรมทั้งสามนี้ให้หมดจด
เมื่อทำได้เช่นนี้ เขาพึงพบทาง
ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายแสดงไว้

Ever watchful in speech,
Restrained in mind let him be,
Let him commit no evil in deed.
These three ways of action let him purify,
And so win the way proclaimed by the Buddhas.

ยาวญฺหิ วนโถ น ฉิชฺชติ
อณุมตฺโตปิ นรสฺส นาริสุ
ปฏิพทฺธมโนว ตาว โส
วจฺโฉ ขีรปโกว มาตริ ฯ

ตราบใดบุรุษยังตัดความกำหนัด
ต่ออิสตรีแม้นิดหน่อยยังไม่ขาด
ตราบนั้น เขาก็ยังคงมีจิตผูกพันอยู่ในภพ
เหมือนลูกโคยังไม่หย่านมติดแม่โคแจฉะนั้น

As long as the brushwood of lust, however small,
Of a man towards a woman is not destroyed,
So long is his mind attached (to existence)
As a sucking calf to its mother-cow.

น สนฺติ ปุตฺตา ตาณาย
น ปิตา นปิ พนฺธวา
อนฺตเกนาธิปนฺนสฺส
นตฺถิ ญาตีสุ ตาณตา ฯ

บุตรก็ป้องกันไม่ได้
บิดาหรือญาติก็ป้องกันไม่ได้
คนเราเมื่อถึงคราวจะตาย
หมู่ญาติก็ป้องกันไม่ได้

No sons are there for protection,
Neither father nor even kinsmen.
For one who is assailed by death
No protection is there found among kinsmen.

เอตมตฺถวสํ ญตฺวา
ปณฺฑิโต สีลสํวุโต
นิพฺพานคมนํ มคฺคํ
ขิปฺปเมว วิโสธเย ฯ

เมื่อรู้ความจริงข้อนี้แล้ว
คนฉลาดผู้สำรวมในศีล
ไม่ควรชักช้า
ในการตระเตรียมทาง
ไปสู่พระนิพพาน

Thoroughly knowing this fact,
The wise man, restrained in the rules,
Delays not to clear the way
That leads to Nibbana.

ปรทุกฺขูปธาเนน
โย อตฺตโน สุขมิจฺฉติ
เวรสํสคฺคสํสฏฺโฐ
เวรา โส น ปริมุจฺจติ ฯ

ผู้ใดปรารถนาสุขเพื่อตน
โดยการก่อทุกข์ให้คนอื่น
ผู้นั้นมักเกี่ยวพันด้วยเวรไม่รู้สิ้น
ไม่มีทางพ้นทางเวรไปได้

Whosoever wishes his own happiness
Yet inflicts suffering on others-
He is not free from hatred,
Entangled in the tangles of anger.

เยสญฺจ สุสมารทฺธา
นิจฺจํ กายคตา สติ
อกิจฺจํ เต น เสวนฺติ
กิจฺเจ สาตจฺจการิโน
สตานํ สมฺปชานานํ
อฏฺฐํ คจฺฉนฺติ อาสวา ฯ

ส่วนชนเหล่าใด เจริญสติในกายเป็นนิตย์
ไม่ทำสิ่งที่ไม่ควรทำ ทำเฉพาะสิ่งที่ควรทำเสมอ
สำหรับชนผู้มีสติ สัมปชัญญะพร้อมมูลเหล่านั้น
อาสวะมีแต่จะหมดไป

Those who develop well mindfulness of the body,
who never do what ought not to be done,
And ever do what ought to be done-
of those mindful and reflective ones
Defilements come to extinction.

สุปฺปพุทฺธํ ปพุชฺฌนฺติ
สทา โคตมสาวกา
เยสํ ทิวา จ รตฺโต จ
ภาวนาย รโต มโน ฯ

พระสาวกของพระโคดมพุทธเจ้า
ผู้มีใจยินดีในภาวนา
เป็นนิจศีลทั้งกลางวัน กลางคืน
ตื่นดีแล้วเสมอ

Ever well awake
Are the disciples of Gotama
Whose mind ever day and night
Takes delight in meditation.

ทุปฺปพฺพชฺชํ ทุรภิรมํ
ทุราวาสา ฆรา ทุกฺขา
ทุกฺโขสมานสํวาโส
ทุกฺขานุปติตทฺธคู
ตสฺมา น จทฺธคู สิยา
น จ ทุกฺขานุปติโต สิยา ฯ

การสละโลกียวิสัยออกบวช ก็ยาก
การจะยินดีในเพศบรรพชิต ก็ยาก
การครองเรือนไม่ดี เป็นทุกข์
การอยู่ร่วมกับผู้ไม่เสมอกัน ก็เป็นทุกข์
ท่องเที่ยวอยู่ในสังสารวัฏ ก็เป็นทุกข์
เพราะฉะนั้น ไม่ควรท่องเที่ยวในสังสารวัฏ
และไม่ควรแสหาความทุกข์ใส่ตน

Hard is to ‘going forth’.
Hard is it to delight therein.
Hard is household life.
Ill is association with unequals.
Ill also is to wander in Samsara.
Be therefore no more a wanderer
Nor be a pursuer of suffering.

อภูตวาที นิรยํ อุเปติ
โย วาปิ กตฺวา น กโรมีติ จาห
อุโภปิ เต เปจฺจ สมา ภวนฺติ
นิหีนกมฺมา มนุชา ปรตฺถ ฯ

คนที่พูดเท็จเสมอ กับคนที่ทำแล้ว
พูดว่า "ฉันไม่ได้ทำ" ตกนรกเหมือนกัน
มนุษย์สองจำพวกนั้น ตายไปแล้ว
มีกรรมชั่วเหมือนกัน ในโลกหน้า

He who always lies goes to hell
And he who denies what he has done.
These tow, the men of base actions,
Share the same destiny in the world to come.

อกตํ ทุกฺกฏํ เสยฺโย
ปจฺฉา ตปฺปติ ทุกฺกฏํ
กตญฺจ สุกตํ เสยฺโย
ยํ กตฺวา นานุตปฺปติ ฯ

ความชั่ว ไม่ทำเสียเลยเป็นดี
ทำแล้วย่อมเดือดร้อนภายหลัง
มาทำความดีกันดีกว่า
ทำแล้ว ไม่เดือดร้อน

Better left undone is an evil deed,
For it torments one afterwards.
Better done is a wholesome deed,
After doing which one feels no remorse.

สุขา มตฺเตยฺยตา โลเก
อโถ เปตฺเตยฺยตา สุขา
สุขา สามญฺญตา โลเก
อโถ พฺรหฺมญฺญตา สุขา ฯ

ปฏิบัติชอบต่อมารดา ก็เป็นสุข
ปฏิบัติชอบต่อบิดา ก็เป็นสุข
ปฏิบัติชอบต่อสมณะ ก็เป็นสุข
ปฏิบัติชอบต่อพระผู้ประเสริฐ ก็เป็นสุข

Happy is it to honour mother.
Happy is it to honour father.
Happy is it to honour ascetics.
Happy is it to honour the Noble Ones.

สุขํ ยาว ชรา สีลํ
สุขา สทฺธา ปติฏฺฐิตา
สุโข ปญฺญาปฏิลาโภ
ปาปานํ อกรณํ สุขํ ฯ

ศีลให้เกิดสุข ตราบเท่าชรา
ศรัทธา ที่ตั้งมั่นแล้ว ให้เกิดสุข
ปัญญา ได้มาแล้ว ให้เกิดสุข
การไม่ทำบาปทั้งหลาย ให้เกิดสุข

Happy is virtue until old age.
Happy is faith that firmly stands.
Happy is it to gain insight.
Happy is it to commit no sin.

มนุชสฺส ปมตฺตจาริโน
ตณฺหา วฑฺฒติ มาลุวา วิย
โส ปริปฺลวติ หุราหุรํ
ผลมิจฺฉํว วนสฺมึ วานโร ฯ

สำหรับคนที่มีชีวิตอยู่อย่างประมาท
ตัณหามีแต่จะเจริญเหมือนเถาวัลย์
เขาย่อมกระโดดจากภพนี้ไปสู่ภพอื่น
เหมือนวานรโลภผลไม้ โลดแล่นอยู่ในป่า

Of the person addicted to heedless living
Craving grows like a creeping.
Such a man jumps from life to life
Like a monkey craving fruit in the wilds.

ยสฺส ฉตฺตึสตี โสตา
มนาปสฺสวนา ภุสา
มหา วหนฺติ ทุทฺทิฏฺฐึ
สงฺกปฺปา ราคนิสฺสิตา ฯ

กระแสตัณหา ๓๖ สายอันเชี่ยวกราก
ที่ไหลไปยังอารมณ์อันน่าปรารถนา
ไหลบ่าท่วมท้นจิตใจใคร
ความครุ่นคิดคำนึงที่แฝงราคะ
ย่อมจะชักนำให้เขาเห็นผิดคิดไข้วเขว

In whom are strong the thirth-six torrents
Of craving flowing towards pleasurable objects-
Then the great flood of lustful thoughts
Carries off that misunderstanding man.

ตสิณาย ปุรกฺขตา ปชา
ปริสปฺปนฺติ สโสว พาธิโต
ตสฺมา ตสิณํ วิโนทเย
ภิกฺขุ อากงฺขํ วิราคมตฺตโน ฯ

เหล่าสัตว์ ติดกับตัณหา
กระเสือกกระสน ดุจกระต่ายติดบ่วง
ฉะนั้นภิกษุ เมื่อหวังให้กิเลสจางคลาย
ก็พึงทำลายตัณหาเสีย

Enwrapped in lust, beings run about,
Now here now there like a captive hare.
So let a bhikkhu shake off craving
If he wishes his own passionlessness.

โย นิพฺพนฏฺโฐ วนาธิมุตฺโต
วนมุตฺโต วนเมว ธาวติ
ตํ ปุคฺคลเมว ปสฺสถ
มุตฺโต พนฺธนเมว ธาวติ ฯ

บุคคลใดสละเพศผู้ครองเรือน
ถือเพศบรรพชิตปราศจากเรือน
พ้นจากป่ากิเลสแล้วยังวิ่งกลับไปหาป่านั้นอีก
พวกเธอจงดูบุคคลนั้นเถิด
เขาออกจากที่คุมขังแล้วยังวิ่งกลับเข้าที่คุมขังอีก

Released from jungle of the household life,
He turns to the bhikkhu jungle-life.
Though freed from the household wilds
He runs back to that very wilds again.
Come indeed and behold such a man.
Freed he turns to that bondage again.

น ตํ ทฬฺหํ พนฺธนมาหุ ธีรา
ยทายสํ ทารุชปพฺพชญฺจ
สารตฺตรตฺตา มณิกุณฺฑเลสุ
ปุตฺเตสุ ทาเรสุ จ ยา อเปกฺขา ฯ

เครื่องจองจำที่ทำด้วยเหล็ก ไม้ และปอป่าน
ท่านผู้รู้กล่าวว่า ยังไม่ใช่เครื่องจองจำที่มั่นคง
แต่ความกำหนัดยินดีในเครื่องเพชร บุตร ภริยา
เป็นเครื่องจองจำที่มั่นคงยิ่งนัก

Not strong are bonds made of iron,
Or wood, or hemp, thus say the wise.
But attachment to jewelled ornaments,
Children and wives is a strong tie.

เย ราครตฺตานุปตนฺติ โสตํ
สยํ กตํ มกฺกฏโกว ชาลํ
เอตมฺปิ เฉตฺวาน วชนฺติ ธีรา
อนเปกฺขิโน สพฺพทุกฺขํ ปหาย ฯ

ผู้ถูกราคะครอบงำ ย่อมถลำลงสู่กระแสตัณหา
เหมือนแมลงมุมตกลงไปยังใยที่ตนถักไว้เอง
ผู้ฉลาดทั้งหลาย จึงทำลายเครื่องจองจำนี้
ละทุกข์ทั้งปวง ออกบวชโดยไม่ใยดี

They who are attached to lust fall back
To (craving's) streams as a spider self-spun web;
This too the wise cut off and 'go forth',
With no longing, leaving all sorrow behind.

มุญฺจ ปุเร มุญฺจ ปจฺฉโต
มชฺเฌ มุญฺจ ภวสฺส ปารคู
สพฺพตฺถ วิมุตฺตมานโส
น ปุน ชาติชรํ อุเปหิสิ ฯ

จงปล่อยวางทั้งอดีตอนาคตและปัจจุบัน
และอยู่เหนือความมีความเป็น
เมื่อใจหลุดพ้นจากทุกอย่างแล้ว
พวกเธอจักไม่เกิดไม่แก่อีกต่อไป

Let go the past, let go the future too,
Let go the present and go beyond becoming.
With mind released from everything,
To birth-and-decay you shall come no more.

วิตกฺกมถิตสฺส ชนฺตุโน
ติพฺพราคสฺส สุภานุปสฺสิโน
ภิยฺโย ตณฺหา ปวฑฺฒติ
เอส โข ทฬฺหํ กโรติ พนฺธนํ ฯ

ผู้เป็นทาสวิตกจริต มีจิตกำหนัดยินดี
ติดอยู่ในสิ่งที่สวยงาม
มีแต่จะพอกความอยากให้หนา
กระชับเครื่องพันธนาการให้แน่นเข้า

For him who is of restless mind,
Who is of powerful passions,
Who sees but the pleasurable,
Craving increases all the more.
Indeed he makes the bond strong.

วิตกฺกูปสเม จ โย รโต
อสุภํ ภาวยตี สทา สโต
เอส โข พฺยนฺติกาหติ
เอสจฺฉินฺทติ มารพนฺธนํ ฯ

ผู้ตั้งใจระงับความคิดฟุ้งซ่าน
เจริญอสุภกรรมฐานวิธี มีสติทุกเวลา
จักขจัดตัณหาหมดสิ้นไป
ทำลายเครื่องผูกของมาร

He who delights in subduing thoughts,
He who meditates on impurities of things,
He who is ever full of mindfulness-
It is he who will make an end of suffering
And destroy the Mara's bond.

นิฏฺฐงฺคโต อสนฺตาสี
วีตตณฺโห อนงฺคโณ
อจฺฉินฺทิ ภวสลฺลานิ
อนฺติโมยํ สมุสฺสโย ฯ

พระอรหันต์ผู้ลุถึงจุดหมายปลายทางแล้ว
หมดความสะดุ้ง หมดกิเลสตัณหาแล้ว
หักลูกศรคือกิเลสประจำภพแล้ว
ร่างกายนี้เป็นร่างสุดท้ายของท่าน

He has reached the final goal,
He is fearless, without lust, without passions.
He has broken the shafts of existence.
Of such an arahant this body is his last.

วีตตณฺโห อนาทาโน
นิรุตฺติปทโกวิโท
อกฺขรานํ สนฺนิปาตํ
ชญฺญา ปุพฺพาปรานิ จ
สเว อนฺติมสารีโร
มหาปญฺโญ มหาปุริโสติ วุจฺจติ ฯ

หมดตัณหา ไม่ยึดมั่น ฉลาดในนิรุกติ
รู้กลุ่มอักษรและรู้ลำดับหน้าหลัง
ท่านผู้มีสรีระสุดท้ายนี้แล
เรียกว่า มหาปราชญ์ และ มหาบุรุษ

Free from craving and grasping,
Well-versed in analytical knowledge,
Knowing the texual orders and their sequence,
He of his last body is, indeed, called
One of great wisdom and a great man.

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
สพฺพํ รสํ ธมฺมรโส ชินาติ
สพฺพํ รตึ ธมฺมรตี ชินาติ
ตณฺหกฺขโย สพฺพทุกฺขํ ชินาติฯ

ธรรมทาน ชนะทานทุกอย่าง
รสพระธรรม ชนะรสทุกอย่าง
ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทุกอย่าง
ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทุกอย่าง

All gifts the gift of Truth excels.
All tastes the taste of Truth excels.
All delights the delight in Truth excels.
All sorrows the end of craving excels.

หนนฺติ โภคา ทุมฺเมธํ
โน จ ปารคเวสิโน
โภคตณฺหาย ทุมฺเมโธ
หนฺติ อญฺเญว อตฺตนํ ฯ

โภคทรัพย์ ทำลายคนโง่
แต่ทำลายคนที่ใฝ่แสวงนิพพานไม่ได้
เพราะโลภในโภคทรัพย์ คนโง่ย่อมทำลายคนอื่น
และ (ผลที่สุดก็ทำลาย) ตนเอง

Riches ruin the fool
But not those seeking Nibbana.
Craving for wealth, the foolish man
Ruins himself by destroying others.

ติณโทสานิ เขตฺตานิ
ราคโทสา อยํ ปชา
ตสฺมา หิ วีตราเคสุ
ทินฺนํ โหติ มหปฺผลํ ฯ

หญ้า ทำให้ที่นาเสียหาย
ราคะ ทำให้คนเสียหาย
ฉะนั้น ทานที่ถวายแก่ผู้ปราศจากราคะ
จึงมีผลมหาศาล

Weeds are the bane of fields,
Lust is the bane of mankind.
Hence offerings made to lustless ones
Yield abundant fruit.

กาเยน สํวโร สาธุ
สาธุ วาจาย สํวโร
มนสา สํวโร สาธุ
สาธุ สพฺพตฺถ สํวโร
สพฺพตฺถ สํวุโต ภิกฺขุ
สพฺพทุกฺขา ปมุจฺจติ ฯ

สำรวมทางกาย เป็นการดี
สำรวมทางวาจา เป็นการดี
สำรวมทางใจ เป็นการดี
ภิกษุ ผู้สำรวมทุกทาง
ย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวง

Good is restraint in deed.
Good is restraint in speech.
Good is restraint in thought.
Good is restraint everywhere
The bhikkhu restrained everywhere
Shall leave all sorrow behind.

หตฺถสญฺญโต ปาทสญฺญโต
วาจาสญฺญโต สญฺญตตฺตโม
อชฺฌตฺตรโต สมาหิโต
เอโก สนฺตุสิโต ตมาหุ ภิกฺขุํ ฯ

ผู้สำรวมมือ สำรวมเท้า สำรวมวาจา
สำรวมกาย ยินดีในการบำเพ็ญวิปัสสนา
มีใจเป็นสมาธิ สันโดษอยู่เดียวดาย
ได้สมญาว่า ภิกษุ

He who is controlled in hand and foot.
He who is controlled in speech and body.
He who is with inward joy and settled mind.
He who is solitarily controlled-
Such a one they call a bhikkhu.

ธมฺมาราโม ธมฺมรโต
ธมฺมํ อนุวิจินฺตยํ
ธมฺมํ อนสฺสรํ ภิกฺขุ
สทฺธมฺมา น ปริหายติ ฯ

ภิกษุผู้อยู่ในธรรม ยินดีในธรรม
พินิจพิจารณาธรรม
และรำลึกถึงธรรมเสมอ
ย่อมไม่เสื่อมจากพระสัทธรรม

Dwelling in the Dharma,
Delighting in the Dharma,
Investigating the Dharma,
Remembering the Dharma,
That bhikkhu falls not away
From the Dharma sublime.

อปฺปลาโภปิ เจ ภิกฺขุ
สลาภํ นาติมญฺญติ
ตํ เว เทวา ปสํสนฺติ
สุทฺธาชีวึ อตนฺทิตํ ฯ

ภิกษุถึงมีลาภน้อย แต่ไม่ดูหมิ่นลาภของตน
มีอาชีวะบริสุทธิ์ ไม่เกียจคร้าน
ย่อมได้รับคำชมเชยจากทวยเทพ

Though a recipient of little,
A bhikkhu despises not his own.
Him of pure and strenuous life,
Devas look up to high.

สพฺพโส นามรูปสฺมึ
ยสฺส นตฺถิ มมายิตํ
อสตา จ น โสจติ
ส เว ภิกฺขูติ วุจฺจติ ฯ

ผู้ไม่ยึดมั่นโดยประการทั้งปวง
ว่า "กู" "ของกู" ไม่ว่าในรูปหรือนาม
เมื่อไม่มี ก็ไม่เศร้าโศก
เขาผู้นั้นแหละ เรียกได้ว่า ภิกษุ

He who grasps at neither 'I' nor 'Mine',
Neither in mentality nor in materiality,
Who grieves not for what is not-
Such a one indeed is called a bhikkhu.

สิญฺจ ภิกฺขุ อิมํ นาวํ
สิตฺตา เต ลหุเมสฺสติ
เฉตฺวา ราคญฺจ โทสญฺจ
ตโต นิพฺพานเมหิสิ ฯ

ภิกษุ เธอจงวิดน้ำออกจากเรือนี้
เมื่อวิดน้ำออกหมดแล้ว เรือจักแล่นเร็ว
ทำลายราคะ โทสะ โมหะ เสียแล้ว
เธอจักไปถึงพระนิพพาน

Empty this boat, O bhikkhu!
When emptied, it will swiftly move
Cutting off lust, hatred (and ignorance)
To Nibbana will you thereby go.

ฌาย ภิกฺขุ มา จ ปมาโท
มา เต กามคุเณ ภมสฺสุ จิตฺตํ
มา โลหคุฬํ คิลี ปมตฺโต
มา กนฺทิ ทุกฺขมิทนฺติ ทยฺหมาโน ฯ

เจริญภาวนาเถิด ภิกษุ อย่ามัวประมาท
อย่าปล่อยใจเวียนวนอยู่แต่ในกามคุณ
อย่าได้เผลอกลืนกินก้อนเหล็กแดง
อย่าปล่อยให้ความทุกข์เผาผลาญเสียเอง
แม้มัวคร่ำครวญว่า **"โอ นี่ทุกข์จริงๆ"**

Meditate, O bhikkhu!
Be not heedless.
Let not your mind dwell
On sensual pleasures.
Do not carelessly swallow
A red-hot iron ball.
Do not as you burn bewail
'O this indeed is ill'.

นตฺถิ ฌานํ อปญฺญสฺส
นตฺถิ ปญฺญา อฌายิโน
ยมฺหิ ฌานญฺจ ปญฺญา จ
ส เว นิพฺพานสนฺติเก ฯ

เมื่อไม่มีปัญญา ก็ไม่มีความเพ่งพินิจ
เมื่อไม่มีความเพ่งพินิจ ก็ไม่มีปัญญา
ผู้ใดมีทั้งความเพ่งพินิจ และปัญญา
ผู้นั้น นับว่าอยู่ใกล้นิพพาน

There is no concentration
For one who lacks wisdom,
Nor is there wisdom
For one who lacks concentration
In whom there are found
Both concentration and wisdom-
He indeed is in the presence of Nibbana.

สุญฺญคารํ ปวิฏฺฐสฺส
สนฺตจิตฺตสฺส ภิกฺขุโน
อมานุสี รตี โหติ
สมฺมา ธมฺมํ วิปสฺสโต ฯ

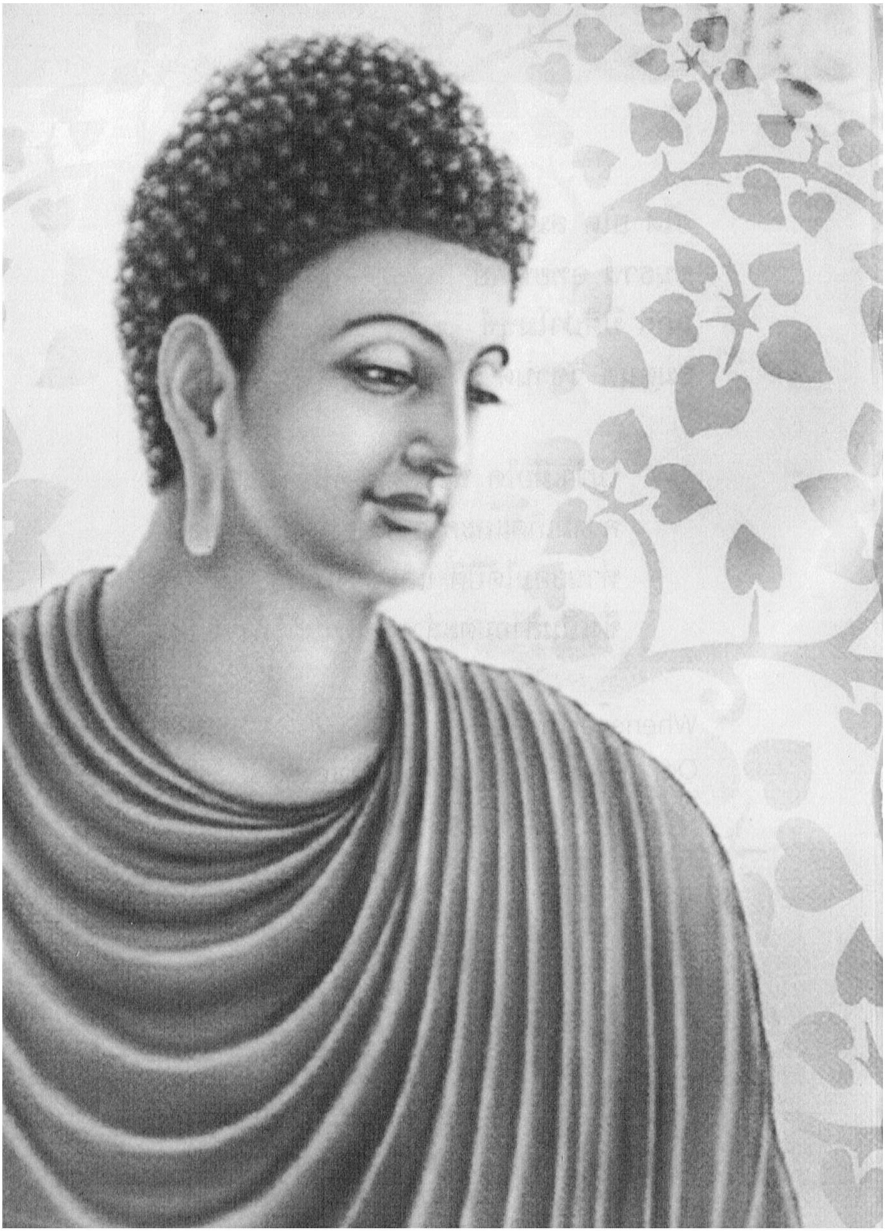
ภิกษุผู้ไปสู่ที่สงัด มีใจสงบ
เห็นแจ้งพระธรรมโดยชอบ
ย่อมได้รับความยินดี
ที่สามัญมนุษย์ไม่เคยได้ลิ้มรส

The bhikkhu gone to solitude,
Having calmed his mind,
Clearly perceiving the Teaching,
Experiences a peaceful joy
That has never before been
Tasted by the worldings.

ยโต ยโต สมฺมสติ
ขนฺธานํ อุทยพฺพยํ
ลภติ ปีติปาโมชฺชํ
อมตนฺตํ วิชานตํ ฯ

ไม่ว่าเมื่อใด พระอรหันต์พิจารณาเห็น
ความเกิดและความดับแห่งขันธ์ทั้งหลาย
ท่านย่อมได้ปีติ และปราโมทย์
ซึ่งเป็นสิ่งอมตะสำหรับท่านผู้รู้ทั้งหลาย

Whenever he reflects
On the rise and fall of Aggregates;
He experiences joy and happiness,
To the knowing ones that is Deathless.

รายนามผู้ร่วมบริจาคสร้างหนังสือ "พุทธภาษิต ในธรรมบท"

รายชื่อ	จำนวนเงิน
นายแพทย์ณรงค์ จันทร์แก้ว	15,000 บาท
ชมรมจริยธรรมโรงพยาบาลยางสีสุราช	10,000 บาท
คุณสุรีรัตน์ ไชยสิริมงคล	6,630 บาท
นพ.สถาพร คุณธรรม	5,000 บาท
คุณสุวัฒนา ไชยสิริมงคล	3,000 บาท
อาจารย์ ดร.นิดา กิจจินดาโอภาส	3,000 บาท
คุณประณีต ประสาระเอ พร้อมครอบครัว	2,000 บาท
คุณประภากร คุตไชยกุล พร้อมครอบครัว	2,000 บาท
คุณชฎาบุญ บุญสิริวรรณ พร้อมครอบครัว	2,000 บาท
คุณคำตัน ปินะโต	2,000 บาท
คุณธัญธร ประกอบวณิชกุล	1,500 บาท
คุณณัฏฐา เคนโยธา พร้อมครอบครัว	1,500 บาท
ปลัดอิงอร ปรีฉันท์	1,000 บาท
นายแพทย์ชัยวุฒิ จันดีกระยอม	1,000 บาท
คุณณัฐธพงษ์ นิลศิริ คุณปารดา ไตรวิทยากร	1,000 บาท
คุณอรุณรัตน์ แก้วพะเนาว์ พร้อมครอบครัว	1,000 บาท
คุณผุสดี รองสวัสดิ์ อุทิศให้นายไพโรจน์ อินทรัตน์	1,000 บาท
คุณรชต เขมะจารีย์กุล	1,000 บาท
คุณเสฏฐวุฒิ แก้ววิเศษ	1,000 บาท
คุณกิตติกูล คุณสมจิต รัตนพลแสน พร้อมครอบครัว	990 บาท
คุณพุฒิพงค์ หุ่นโตภาพ คุณจรีรัตน์ สร้อยเสริมทรัพย์	600 บาท
ภญ.วราภรณ์ สายสุนันทรารมย์	600 บาท

รายชื่อ	จำนวนเงิน
คุณพ่อสุชาติ คุณแม่ขวัญใจ คงชื่น	500 บาท
ครอบครัวคุณชูศักดิ์ ตันสังวรณ์	500 บาท
อ.จรัส อ.สุกัญญา สิงห์ชาดา พร้อมครอบครัว	500 บาท
คุณทวีชัย คุณบัวลี จุปะมะนัย	500 บาท
คุณอ้วน คุณกัญญาภัชร พันสี	500 บาท
คุณอรภา ตรีสวัสดิ์ไพบูลย์ พร้อมครอบครัว	500 บาท
คุณศิริพร ธรรมมีภักดี	500 บาท
คุณบุบผาพร ฝนใจเมือง	500 บาท
คุณประพิศ จำรูญพานิชย์กุล	500 บาท
คุณพฤกษพร ธรรมโชติ	500 บาท
คุณเจียรพงษ์ เขมะจารีย์กุล	500 บาท
อาจารย์นิตย์ เดชบุรัมย์	450 บาท
คุณปานหทัย ธรรมโชติ	400 บาท
คุณจุฬาลัย ทับผา	300 บาท
คุณประยูร-คุณมุกดา ผายพิมพ์	300 บาท
นางเยาวลักษณ์ บูระวัฒน์ พร้อมครอบครัว	300 บาท
คุณทองร้อย ดีคำวงค์	300 บาท
คุณนนทพล นิตะพัฒน์ และครอบครัว	200 บาท
คุณพรประภา นาคนิมิตรุ่ง คุณสุวิมล เรขเจริญพันธุ์	200 บาท
คุณสมพงษ์ คุณอรพิน บุญมาพิลา	200 บาท
คุณทรงสี คุณพรรณ บุญมาพิลา	200 บาท
คุณปวีณา บุญเพ็ชร	150 บาท
คุณนพวรรณ ศักดิ์เสรีนุกูลกิจ คุณปิยะดา ไหมแก้ว	100 บาท

ทิวา ตะปะติ อาทิจโจ รัตติมาภาติ จันทิมา
สันนัทโธ ขัตติโย ตะปะติ ฌายี ตะปะติ พ์ราห์มะโณ
อะถะ สัพพะ มโหรัตติง พุทโธ ตะปะติ เตชะสา

พระอาทิตย์ย่อมส่องสว่างในกลางวัน พระจันทร์ย่อมรุ่งเรืองในกลางคืน
กษัตริย์ทรงเครื่องรบย่อมรุ่งเรือง พราหมณ์ผู้มีความเพียรเพ่งย่อมรุ่งเรือง
ส่วนพระพุทธเจ้าย่อมรุ่งเรืองด้วยเดช ตลอดกลางวันและกลางคืน

วัดป่าศรีสุราษฎร์ อ.ยางสีสุราช จ.มหาสารคาม

พุทธภาษิต ในพระธรรมบท